STACK
ANNEX
3
017
370

62

Luḥot Abanim, Part II

BY

SIMON BERNSTEIN

A
0000743260
UC SOUTHERN REGIONAL LIBRARY FACILITY

CINCINNATI

1935

Off-print from Hebrew Union College Annual, Volume X

Stack
Annex
5017370

LUḤOT ABANIM, PART II

(לוחות אבנים, חלק ב׳.)

(180 Italian-Hebrew Epitaphs of the Sixteenth–Nineteenth Centuries)

SIMON BERNSTEIN, New York

IN 1881 Abraham Berliner published the first part of his *Luḥot Abanim* containing two hundred Venetian epitaphs composed in the sixteenth and seventeenth centuries.[1] These epitaphs, as stated in his introduction, were drawn from a manuscript containing more than four hundred items placed at his disposal by Moise Soave. The greater number of these epitaphs were composed by Leo de Modena and, according to Soave's assumption, the collection is the work of de Modena's grandson, Isaac min Haleviim. While engaged in transcribing his grandfather's collection Isaac also enriched it by adding to it a considerable number of other items. Berliner has justly pointed out that there could be no doubt whatever that the greater number of these epitaphs are the product of Leo de Modena's pen. In the first place there are a number of extraneous evidences which tend to establish the author's identity. And, secondly, there is the peculiar de Modena style here to betray their true author. This is indicated by the *massiv* style which employs biblical and talmudic phrases, adapting them with a graceful and dexterous ease to a special need. Especially characteristic of Modena's style is the conclusion of each epitaph wherein a clever allusion to the Resurrection and the Messianic Redemption is worked into the text.

Towards the end of his introduction Berliner makes the promise that the greater half of the epitaphs still remaining in manuscript will be published in a second volume. Due to a

[1] Dr. A. Berliner, לוחות אבנים *Hebräische Grabschriften in Italien*, Erster Teil, Frankfurt a. M., 1881.

2096894

variety of causes Berliner's expectation has remained unrealized.[3] It is only now, more than fifty years after the publication of the first section of the *Luḥot Abanim* that this hope is being realized by the publication of the present paper. Soave's manuscript is now in the possession of the library of the Jewish Theological Seminary of America (cod. Adler 675), whose librarian, Prof. Alexander Marx, has, in his usually friendly and courteous manner, made it available to me. The present paper contains all the epitaphs that have not been included in the Berliner publication.

The manuscript (7/10 x 5/6) consists of 107 leaves of two pages each, 214 pages in all. Page 2 is missing, but the items are properly numbered. There are all told 411 numbered items, but there are also 36 unnumbered epitaphs written on three pages and on the page pasted on the inside of the binding. Most of the pages contain two items each, but there are quite a few pages containing three items each. The proper names as well as the words indicating dates of the year, month, and day are written in large Assyrian script. There are several marginal notes added by Soave.

In editing this collection the present editor thought it best to divide the material into four sections as follows: A, consisting of items 1 to 17, composed between the years of 1536 and 1586; B, items 17 to 119, most of them composed by Leo de Modena and written in the years 1586 to 1644; C, items 120 to 144 which were most likely added to the collection by Modena's aforementioned grandson; and D, the items 145 to 180 which belong to the eighteenth and the early part of the nineteenth centuries. All told there are 180 items in this collection. There are twelve more items of de Modena's composition in the manuscript, which were not, however, included in this paper due to the fact that

[3] In כנסת ישראל ed. Rabinowitz, vol. III, an article containing a number of epitaphs was published by Berliner, entitled לוחות אבנים, חלק ב'. These epitaphs however, are drawn from other sources, and are not the same as are collected in the Soave MS. In a note, the editor of כנסת ישראל states, that a large number of Italian epitaphs collected by Berliner are to be published in the forthcoming edition. Since no further edition ever appeared, it is not improbable that the collection referred to by the editor contained also the epitaphs which are published in the present paper.

they had been previously published by the present editor in Leo de Modena's Divan.[3] For the convenience of the reader the names mentioned on the excluded epitaphs have been included in the Register (section E). The arrangement of the items made by the present editor is in most cases in accordance with the respective years of their composition; at the same time a numeral in parentheses placed at the head of each item indicates the number under which it appears in the manuscript.

With the exception of three items, two of which are the product of the pen of the celebrated Moses Zacuto, no epitaph contains the name of its author. The third epitaph bears the name of de Cantarini (מן החזנים) as author. But, according to an apparently well-founded marginal notation by Soave, its author was none other than Leo de Modena, who composed this epitaph "at the request" of the named Min ha-Ḥazzanim. Three epitaphs (Nos. 1, 2, 123) were composed during the lifetime of the men mentioned in them. One of them apparently belongs to Rabbi Jacob Yosvil who served as assistant teacher to Modena at Venice during the first quarter of the seventeenth century.[4] The second "living epitaph" is the work of the already mentioned grandson of Modena, Isaac min Haleviim. Should we assume—and there is an excellent basis for doing so—that he composed this epitaph in his youthful years, say between the ages of sixteen and eighteen, then we may place the date of its composition as shortly before the year 1640.[5] It is of interest to note here that with the exception of two items (Nos. 29 and 40) the acrosticon is nowhere employed. Especially noteworthy is the fact that with the exception of items 31 and 59 there is no Italian superscription to any of the epitaphs.

Berliner has already duly pointed out the historical value of

[3] Cf. *The Divan of Leo de Modena*, edited from a unique MS. in the Bodleiana by Simon Bernstein, with a foreword by Professor Israel Davidson, Jewish Publication Society, Philadelphia, 1932.

[4] Cf. de Modena's Autobiography, *Ḥayye Yehudah*, ed. David Kahana Kiev, 1912, p. 38. It is not improbable though, that this epitaph was written by Leo de Modena, who was in the habit of honoring some of his friends with such epitaph-texts at their request.

[5] Cf. note to No. 2.

these epitaphs. In this, the second part, we also find a rich array of family surnames that are of great significance in Jewish history and literature. We come across the names of R. Elijah Baḥur, the famous Rabbis Shemaya de Medina, Samuel Massod,[6] and Jacob Alfarin; the names of such patrician families as Cividal, Camis (חמיץ), Calimani, Naḥmias, Delmedigo, Zacuto, Copio, Simon Zemlen Loria,[7] David Lombrozo[8] and others. From the gallery of celebrated men that we find in our collection we may feel justified in drawing the conclusion that the names that are unknown to us also represent families prominent in their communities, chiefly in Venice, because of their learning and charitable deeds. By means of these epitaphs we are enabled also to obtain an insight into the conceptions prevalent in those days with regard to the things by means of which members of the community earned the respect and recognition of their fellow-men, and these were: aid for the poor and the needy and assistance to scholars and rabbis. The fear of God and a sincere devotion to one's family are self-evident qualities in the daily lives of the Italian Jews.

The collection furnishes us not only with impressions and perspectives of the lives of individuals but echoes of important historic occurrences as well. Deborah de Malta (52), who died in the year 1626, is praised for her charity to the "poor captive."[9] We thus are enabled to hear the reverberations of the tragic fate that befell numberless Jewish travelers in the course of the seventeenth century who fell into the hands of pirates, the latter

[6] With regard to this great rabbi cf. Gherondi, 323. Cf. also *Leo de Modena's Briefe und Schriftstücke* by Ludwig Blau, Budapest, 1905, p. 175, and *Meteḳ Sefataim* ed. Brody, Berlin 1892, p. 95.

[7] Cf. about him, *Divan of Leo de Modena*, p. 248; also Blau, pp. 123 and 154.

[8] David Lombroso (cf. *Divan-Modena*, p. 253) was the father-in-law of the celebrated poet and adversary of the Kabbalah, Jacob Francis. *Meteḳ Sefataim*, p. 103, gives the following quotation by Jacob Francis: ואני נוגע בדבר, איך אומר תהלות הנביר ישר ונבון ר' דוד לומברוזו בזאת השירה, והוא חותני לראשי עטרה, תהי נפשו בצרור החיים צרורה. With Regard to the Camis Family cf. S. Bernstein on "The Author of B'lil Ḥamiẓ" in הצופה לחכמת ישראל vol. XV, pp. 231–43.

[9] The text does not clearly divulge whether Deborah came from Malta as a native of the island, or whether she had been there in captivity herself. The expression הצדה צביה however, ought to indicate the latter assumption.

bringing them to Malta in the expectation that they would be ransomed at high figures by their co-religionists, especially by those in Italy. Malta still retained its sad reputation as a central depot for Jewish captives in the days of the Chmielnitsky massacres when large transports of Jewish prisoners were brought there by the Tartars from Poland and Ukrainia. The tenderly-worded epitaphs on the death of the wife and children of the Cohen family (Nos. 59, 60, 61, 62), who perished in the space of a few days in the year 1630 as victims of the Plague, uncover to us one of the many tragedies experienced during the terrible plague that raged in Venice and the vicinity in 1630–1631. These tragic events are described graphically and tearfully in the memoirs of various Italo-Jewish authors, of whom the best known and most frequently quoted is Abraham Catalano and his *'Olam Hafuk*.[10] Among the other important historic events whose repercussions in this collection are worthy of being noted is the escape of the Portuguese Marranos to Italy where they usually returned to the religion of their fathers under conditions of extreme danger and hazard. It is significant indeed that two epitaphs treating of such an episode (Nos. 120, 121) have as their author no less a personage than the already mentioned R. Moses Zacuto, himself a scion of a fugitive Marrano family.

The epitaphs devoted to the people who perished at the hands of murderers furnish us with an insight into the moral conditions of certain sections of Italian Jewry in the period named. It is characteristic that in several instances the author found it necessary to emphasize the fact that these were the victims of Jewish assassins (Nos. 19, 24, 70, 83). In contradistinction to a widespread opinion that the first victim to fall at the hands of a Jewish murder band as established through an epitaph was Zebulun, son of Leo de Modena (in the year 1622)[11] we now learn from the collection before us that already in 1591 an Italian Jew committed an atrocious murder of a fellow-Jew (No. 19). This terrible event had evidently made such a deep impression

[10] The book עולם הפוך is still in MS. Cf. Steinschneider, *Geschichtsliteratur*, p. 116, No. 155. A vivid description of the horrors of the plague in Venice is also given by Modena in *Ḥayye Yehudah*, p. 49–50. Cf. also Gherondi, p. 80.

[11] Cf. Berliner, ל״א, No. 52.

on the community that the author of the epitaph considered it his duty to immortalize the deed in all its awful details and consequences. Salomo de Lugo, "a saint in all his deeds," had 300 scudi on deposit with a certain Ottavia, who is described as "one of the five children of the physician Pegolo Tamrit." Ottavia, wishing to avoid repayment of the money, decided to get rid of the confiding depositor. On a certain morning, while Salomo was reciting the Shema at the synagogue, Ottavia crept out of his "hiding place" in the "proximity" of the synagogues and felled the unfortunate one by inflicting thirty-nine wounds. The victim not yet being quite dead he threw him under one of the "beds" which evidently were somewhere about the edifice,[12] where the victim expired on the following evening. The murderer escaped, but his four brothers reported his crime to the proper authorities. The criminal speedily received his due punishment, though we are not informed what the nature of this punishment was. The misfortune of the family was further enhanced by the speedy death of the victim's widow, as a result of the shock, so that their three "groaning" and sorrowing orphans, Gentile,[13] Yochebed, and Diana, were left alone and neglected. The text, written in the name of the orphans, concludes with the prayer that God will reward "the doers of evil according to their evil, will safeguard the lives of his saints forever, and destroy all sinners." It is uncertain however whether we have here a text intended to be engraved on a tombstone or simply an inscribed record intended to commemorate an incident that apparently was of unusual occurrence in the community.[14] In any event it is worthy of notice that the author, who could scarcely find words

[12] It cannot, however, be said with certainty that מטותם refers to "beds." Perhaps pillars are meant (by מטה). But in this case the word "under" (תחת) would have no meaning. The presence of beds within the synagogue edifice could perhaps be explained by the fact that certain premises within the synagogue buildings were specially reserved as sleeping-places for needy travelers.

[13] "Gentile" is the Italian translation of the Hebrew name נדיבה, cf. Kaufmann, *REJ*, vol. 31, p. 123.

[14] The latter assumption is perhaps indicated by the words of the author כתוב זאת בספר זכרון.

in the Hebrew language scathing enough to condemn the criminal, considers it his duty at the same time to record the interesting fact that the criminal's own brothers had handed him over to the hands of Justice, a fact that throws a characteristically bright light on the moral rectitude of the family in question.

A far more tragic description of a murder by a fellow-Jew we find in epitaph No. 83 which describes the cruel murder of a certain Tobia Spira on Succoth Eve 1635. In this case also the murder was instigated by fellow-Jews who, however, did not commit the murder themselves but carried it through by means of hired Christian assassins. Though the direct cause of the murder is not indicated, it is sufficiently evident that the motive was either greed or revenge due to financial matters. In order to heighten the effect the author contrives to have the victim speak in the first person, describing in touching biblical diction his own experiences and sufferings in connection with the horrible deed.

The herewith published second part of the *Luḥot Abanim* is of interest not only from the historical but also from the literary point of view. It is certainly worth while to observe how strictly the epitaphs of the sixteenth and seventeenth centuries conform to the prescribed metrical form. We meet with practically all the Hispano-Arabic metrical forms, including the Muvashaḥ and Tagnis. It is to be noted that it is just the Italian poetical form, particularly so the so well beloved terza rima and sonnet, that are scarcely represented. Brief sentences, an incisive and direct style and the brilliant adaptation of biblical-talmudic passages are the known characteristics both of Leo de Modena's epitaphs and of the other authors as well.[15] One can readily see that the author of a text was desirous not only of pleasing the members of the family of the deceased, but looked upon the epitaph as upon a literary creation intended for the appraising eye of the wide and critical reading public.

[15] The present editor found it too arduous a task, also from the point of view of the reader, to refer to all quotations from biblical sources alluded in the text of the Epitaphs. Practically every line refers to a biblical quotation. For this reason only such biblical and talmudical quotations are referred to as are required to clarify the text and for a clearer understanding of the particular allusions.

We note the presence of these characteristics in the epitaphs devoted to the memory of the eminent personalities, in which case the author was aware all along of the responsibility that goes with the composition of a text that is of historical significance, and also in the case of the epitaphs intended for the graves of unknown persons. This most likely was due to the fact that the religious practices spread among the Italian Jews included frequent visits to the cemetery, which fact will also help us to explain the comparatively great number of liturgical books connected with visits to the cemetery in circulation among them. The author of an epitaph was aware that his composition would be read and discussed by all the members of the community. This will also explain the reason for the direct address to the cemetery visitors with which a considerable number of these epitaphs begin. For this reason it is interesting to note the pronounced difference in diction as well as in style between the epitaphs composed in the sixteenth and seventeenth centuries and those included in section D, devoted to the epitaphs of the eighteenth and the early part of the nineteenth centuries. The epitaphs of section D pay little attention to the customary refined metrical requirements and scarcely ever display any of the skillful play on biblical or talmudic passages so characteristic of the earlier compositions. One can note readily the parting of the ways. It is the abandoning of the older, Mediaeval, style in favor of the newer Melitzah of the Enlightenment period prevalent at the time, which is best described as the dawn of the western Haskalah epoch.

* * *

Abbreviations used in footnotes to text:

דיואן=של ר' יהודה אריה ממודינה.

כתבי'=כתבי הרב יהודה אריה ממודינה, הוצאת אריה בלוי, בודפשט 1905–6; ח'א=חלק ראשון של הספר הנ'ל.

ל'א=לחות אבנים לדר' א. ברלינר.

לנ'על=לשון נופל על לשון.

(ס.)=הערת משה סואבה.

תנ'י=תולדות גדולי ישראל באיטליה למ. ש. גירונדי.

A

1536—1586

1 (40)

לשים על מצבת קבורת מכמהר"ר יעקב יוזביל יצ"ו כאשר יראה בעיני האל יתברך לאסוף אליו רוחו ונשמתו:

(י"א תנועות)

הנה מה טוב לי ל־ כת אל בית אבל
קודם יקדר לי אור סהר וחרס
אזכור מות וימי חיינו הבל
טרם אחיל אצעק מוטל על ערש
לבי כים הומה או יתרי נבל
עד לא יותן לסגור תחתי הקרש
אבן אציבה לי עד לא נוצחתי
פן תדבקני ה־ רעה ומתי

2 (396)

ויזרע יצ"חק טרם היותו בארץ ההיא

(ח' תנועות)

בן . . . שנים לקח אל חי גופי יצ"חק מ"ן הל"ויים
ובו ימים רעים אחי עד יזכו אל הנצחיים
ולפשעי מודבק מלקוחי כפר נא אל העבריים
קבל נפשי עם ניחוחי תודיעני אורח חיים

1. ר' יעקב יוזביל היה רב בוויניציאה והיה כפי הנראה בן גילו וחברו של ר' יהודה אריה ממודינה. זה האחרון מזכירהו בהאבטוביוגרפיה שלו „חיי יהודה" (הוצאת דוד כהנא, קיוב תרע"ב) דף 38 ומעיד עליו שהיה לו, לריא"ם, „מלמד שני." את נוסח המצבה הנ"ל פרסם סואבה ב „יודישע צייטשריפט" של א. נייגר שנה ט' עמוד 210 בהערה שזהו אותו היוזביל ששיר אחד מפרי עטו נדפס ב„שפתי רננות" (ויניציאה 1648). להלן סימן י"ח הכולל נוסח המצבה של רוזה אשת שמחה קלמן טריויז שמתה בשנת 1589 יש בכ"י הערה ש„הר"י יוזביל עשה איזה תקון בנוסח" וקרוב לשער שזהו אותו הרב. נוסח מצבתו של אביו משה נמצא להלן בסימן 46. יעקב בן משה יוזביל זה נמצא שיר ממנו בספר „בינה לעתים" והוא חותם את עצמו בתור תלמידו של עזריה פינו. שיר אחר ממנו נמצא בספר „בליל חמיץ", ראה מאמרי ב„הצופה לחכמת ישראל" שנה 15 חוברת ג'. עי' גם דיואן לרי"א ממודינה סימן ע"ד, הערה 10.

2. יצחק מן הלויים, ידוע בחתימתו ימ"ה, הלוא זה נכדו של ר' יהודה אריה ממודינה והיה בנו של הסקובל ר' יעקב מן הלויים וע' אדותיו ב„תולדות גדולי ישראל באיטליה" דף 176.

(48) 3

— — ‿ — — ‿ — — — ‿ — — —
יבכה בלב נדכה וידמע עין
עין בכי יותן בחיל וחבל
חבל בראש כל כי כבת כ"ף ז"ין
זין חנית נשבר כשבר נבל
נבל וקול עוגב לדיצה קלו
כלו כמו כלו בעשן כלו.

(85) 4
יצחק בן דוד

— — — —
אבד חסיד מן הארץ
צדיק נאסף טרם יומו

אוי כי נרצח בשנת רצח
י"ז בשבט נא־ סף אל עמו

הכניס אורחים הספיק לומדים
נתן לד־ לים מלחמו

ושמו יצחק בן דוד ז"ל
שלום ינר ח במקומו
תנצב"ה

בחברו נוסח־מצבה לקברו הלך בדרך אביו זקנו הגדול שעל ברכיו נתגדל ושחבר כמה נוסחאות למצבת קברו. ימ"ה נתפרסם ע"י הקדמותיו שכתב לספריו של אביו–זקנו המהולל „מגן וצנה" ו„מגן וחרב" והיה נודע בזמנו בתור משורר ופייטן. אחרי מות המודינה בשנת 1648 נתמנה אחרי התנגדות ורדיפות מצד כמה מחשובי העדה לסופר הקהל בווינציאה (ע' פריימאן, געשיכטס ליטעראטור לשטיינשניידר סימן 167). יצחק מן הלויים נולד ב"ג אייר השפ"א (7 למאי 1621) וביום ו' אדר שנת 1639 התחתן עם אסתר בת ר' יהודה ממונטיסקודלו (ע' „חיי יהודה" דף ל"ט' נ"ט וב„כתבי הרב יהודה אריה ממודינה" לפרופ. יהודה אריה בלוי דף 167 הערה 1). זמן מותו אינו ידוע לנו בדיוק.

ויזרע וכו' עדה"כ בראשית כ"ו, יב.

ולפשעי וכו', עדה"כ תהלים כב, טז.

3. נוסח מצבה של אשה בת כ"ז שנים, בלי הזכרת שמה. הבתים סוגרים ופותחים בלשון נופל על לשון (עין–עין וכו'). ואולי היה שמה דיצה=שמחה=אללענרא.

בכי יותן, ויקרא י"א, ל"ח.

4. שנת רצ"ח 1538. ולפלא שאחרי שם הנרצח כתוב „ז"ל" מפני שאחרי שמות של קדושים והרונים היו שמים את האותיות הי"ד (ה' ינקום דמו). מר"ת אלה נתהווה במשך הזמן שם המשפחה היידא, ע' דעת קדושים, סט. פטרסבורג, דף 225 ואילך. ובנוגע לר"ת הי"ד ע' צונץ, צור געשיכטע אונד ליטעראטור, דף 334.

שלום=בשלום, וקיצר לצורך המשקל.

(41) 5

מנחם אהרן מעדלן

(ח׳ תנועות)

עת לספוד ולהעביר חרון
יען כי פה נשבה ארון
אין בארון רק החסרון
שר גדול נפל בישורון
הוא מעד״לן ומנ״חם אהר״ן
מעיר טרו״ליני תושב פטרון
לו על כל איש היה יתרון
בצדקה ובמעשה כשרון
נקבר סוף חדש האחרון
לקראתו יצא מטט״רון
ללוותו עד שוכני חברון

(4) 6

ש״ט לפ״ק

ר׳ אליהו הלוי בחור ומדקדק ז״ל

— — — ◡ — — ◡ — — — ◡ — — ◡
— — ◡ — — — ◡

הלא אבן בקיר תזעק והמה לכל עובר
עלי זאת ה״קבורה
עלי רבן אשר נלקח ועלה בשמים
אלי״יה ב״ סערה
הלא הוא זה אשר האיר בדקדוק אפלתו
ושם אותו לאורה
שנת ש״ט שני שבט עלה בסופו ונפשו ב—
צרור חיים צרורה

(42) 7

אברהם קוזי

(ח׳ תנועות)

על מיתת איש מבית לוי
פה ישבנו גם בכינו
הר״ר אברהם הוא קוזי
קצין גם ראש כל עמנו
כ״ג בשבט בשנת שמ״ו
לקח אותו אל, איננו

5. מעדלן, יהודי איטליה היו מבטאים את העי״ן בצלצול של נו״ן ואולי זהו השם מענדל או מענדולין (מנחם מענדל). חדש האחרון=אלול, ובשולי הגליון בכ״י רשום 1548. מטט״רון, רמז שהמת היה מבעלי הקבלה (ס.). טרוליני, אולי ט״ס וצ״ל טורינו או טריוזו.

6. את הנוסח הנ״ל פרסם סואבה מתוך כה״י ב„יודישע צייטשריפט׳ של גייגר שנה ט׳ דף 208. אבן בקיר (עדה״כ חבקוק ב, יא) והמחבר שנה מקיר ל„בקיר׳ לצורך המשקל. ר׳ אליהו בחור נולד בשנת רכ״ח או רל״ב (1468 או 1472) ומת איפוא בהיותו בן שמונים לערך. שני לשבט שנת ש״ט=א׳ לינואר 1549.

7. קוזי=Cuzzi; מת בשנת 1555. השוה לזה סימן קמ״ט ב„לוחות אבנים׳ לברלינר.

(86) 8

שמעון בן שמואל

שי"א לפ"ק

פה נטמן איש זקן מְאֻחד שבטי ישראל
הלא שמו כמ"ר שמעון בכ"מ שמואל
הוא היה ראשון בבית הכנסת להתפלל לאל
נפטר בחדש ניסן שבן גנאל שר אל
יום ה' אסרו חג בא לשאר צדיקי ישראל

(87) 9

— — — ⏑ — — ⏑ — — — (— — —)

אבן הקימותי עלי קבר
אשתי כגפן ה־ יתה פוריה

נודע שמה הטוב בשער בת
עמי תהלתה הלא דומיה

נפשה הלא שבה אלי האל
הגוף אלי אמה וגם אביה

יום טו"ב בתשרי נ־ הפך אל רע
על אל ועל עלן אני בוכיה

(88) 10

גבריאל בן דניאל ספירנצה

— — — — —

אל יתהלל חכם גבור
עשיר אף כל סוחר עובר

כי הנה יום שאין פדיום
לרש אושר תלמיד חבר

מבית ספירני־ צה גבריאל
בר דניאל כהן דובר

שבת ב' טבת כג"ש אל אל
סוף מצא גם לו פה קבר

(89) 11

גדליה שמואל כ"ץ

הוי נפלה לארץ עטרת הודנו
נפרד מנו ראש וקצין יועצנו
ארבעה ימים לפני שמחת תורתנו
אבינו גדליה שמואל לגדל־יה כהן צדק
כל ימיו היו מעשיו בלי בדק
יום ב י"ט תשרי שכ"ה תובל לקבורה
נשמתו בעולם הבא תהא זכורה
ובצרור החיים נפשו צרורה

8. שי"א=1551. שר־אל=יעקב=ישראל.

9. שם המתה היה כנראה „עלענא". בשולי הגליון בכ"י רשום 1556 בסימן שאלה. „ועל עלן אני" בגימטריא שי"ב ואולי זה רמז לשנת 1552.

10. „כנש", בכ"י רשום 1562 בסימן השאלה, אבל אין מקום לספק. ב' טבת שכ"ג היה ביום השבת וזה היה ביום כ"ח לנובימבר 1562.

11. תשרי שכ"ה=1564.

(90) 12

קלמן בן משה גרשון

רועה נאמן

— — — ⏑ — —
חושו ראו אישים
כי פה פאר ראשים
נטמן ושר מעשים
זה הוא מקום בינה
לכן מקום קול שיר
קול מר מאד יכשיר
עצב עני וגם עשיר
לצעוק בכל פנה
השר כמר קלמן
בהר"ר משה גרשון
לדור כמו אישון
חיים והוד קנה
ארבע ניסן שכ"ו
הן התאוה לשכב
עם עָל בתוך משכב
האל ברוב עדנה

(103) 13

דוד ממברקִ

(ו' תנועות)

אל שוכן מעונים — אסף איש אמונים
זקן ונשוא פנים — כה"ר דוד ממברק
בראש חדש שבועים (?) — לאייר שבעת ימים
בתשע וארבעים — אל הר שמם וריק
נפשו בצרור חיים — יצרור חי עולמים
והוא ברחמיו — עונותיו ימרק

12. רועה נאמן, רמז שהנפטר היה רב הקהלה. גרשון, זה היה שם המשפחה ולא להחליף עם שם־המשפחה גרשין (Grassini). ניסן שכ"ו=1566. בל"א סימן פ"ו רשום משה בן קלמן גרשין שמת בשנת שנ"ד (1594) ואולי זה בנו או נכדו של הראשון.

13. ממברק, שם בלתי מובן ואולי זה סירוס מהשם מורפורקו=מורפורגו. בתשע וארבעים, כנראה, רמז לשנת השמ"ט.

(92) 14

אשר בן שלמה (קסטילפרנקו)

אשרי האיש אשר אשר
לא הלך בד־מעות עין
אביו הזקן הוא שלמה
ק״פ עינו עין
ופטירתו יום אחרי פסח בשנת שכ״ז

(43) 15

מצבת קבורת דבר הדור הרופא החשוב כמה״ר דוד קלונימוס זלה״ה היתה מנוחתו כבוד ביום ר״ח כסלו של״ב לפ״ק

— — — ◡ — — — ◡ — —
סלע לראש צדיק גדול המעלה
יורה עלי חזקו בדת נבחרת
לבו כמו פעלו אשר הוא נעלה
לו עוז ותושיה לבוש אדרת
תבנית דמות שער הכי אל מעלה
אורים פתוחים לו ברב תפארת
נפשו תלקט מ־ פרי גן עדן
עד צור יצו קומו רדי אל נדן

(169) 16

זאת עקדת יצחק
מכונה זיליקמאן מוירונה זקן ישר ונאמן

לא כהו עיניו
ולא חסרו שִׁניו
גם כי ימי חייו
היו פ״ה שָׁניו

B.

(44) 17

(1586–1644)

הח״ר גבריאל קופיו זצ״ל

— — — — ◡ — — — ◡ — — —

אב ב־חכמה רך משני התמורה
ושמו גבריאל איש תבונה ברה

כֶּחכם וגם חבר מקורה הערה
חן הועיל אלי אלי ברוב תפארה

אברהם בנו הקדים להכין דירה
יחדו תמימים הם בגן אל נורא

ישתעשעו ויהי עליהם סתרה
שבט השמ״ו ליצירה

14. ק״פ, ראשי תיבות לשם קסטיל פראנקו Castelfranco ושם זה היה נפוץ למאד בחצי השני למאה הט״ז בפאדובה. וידידי החכם הד״ר ישעיה זנה חושב שהנוסח אולי נתחבר על ידי ר׳ שמואל ארקיוולטי, רבו של ר׳ יהודה אריה ממודינה ושהיה סופר הקהלה בפאדובה במשך של ארבעים שנה לערך.
ניסן שכ״ז=1567.

15. כסלו של״ב=1571. ברשימת הרופאים לשטיינשניידר לא נמצא שם כזה. סלע לראש צדיק, לפי המסופר על יעקב אבינו אבן זו אמרה עלי יניח צדיק זה ראשו וכו׳, חולין צא, ב׳ נדן, שוב אל מקומך, לפי סנהדרין ק״ח, א: נשמה חוזרת לנדנה.

17. חבר, שם תואר רבני. אברהם בנו של גבריאל מת כנראה זמן קצר לפניו. שבט שמ״ו=1586. סואבה משער שהנוסח נתחבר ע״י ר׳ יהודה אריה ממודינה. ריא״ם היה אז בן ט״ו שנה ובגיל זה כבר חבר פיוטים שונים. המודינה חבר נוסחאות־מצבה לכמה מבני משפחת הקופיו, ע׳ ל״א סימן קנו–קנ״ט. אב בשנים וכו׳, בראשית רבא פ״צ, ג.

(111) 18

עדה המצבה לאשה יראת ה' היא הכבודה מרת רוזה אשת הקצין וראש כה"ר שמהה קלמן טריויז זצ"ל, לוקחה זאת אל החיים הנצחיים יום ד' כ' לחדש אדר שמט לפ"ק תנצב"ה.

(ו' תנועות)

הביטו מצבת אשה הנצבת צדקתה דובבת בעשרה מאמרות
כי קוצר המצע את המאמר בצע אך אזנכם רצע לעשרת הדברות
זאת הקרא אשה אם כל חי וקדושה אך צדקות ופרישה היו בה למאורות
היתה בת כהנים אשת ראש הסגנים נותן בו סמנים קול לו קול בגבורות
השיאה הבתולות עם כסף ושמלות בִּלתה כמה כלות הלבינו השערות
בית להם לרעבים כבני בית שוים היו לה וחביבים נודע הוא בחצרות
סגוף גוף התמידה עם ענוי עמנו דע עתה לפני מי עמדה עם הגבירות
אשרי חלקה אשרי גורלה כי אחרי שובה אל הבורא יאירו הנרות

(116) 19

ריבה ה' את יריבנו

הנה מטתו שלשלמה מלוגו הסיד בכל מעשיו

הנרצח הי"ד

הילילו שמים קוננו יושבי עולמים, שבימי תשובה בשבוע ארור מכה נפש דם נקי יתום ואלמנה י"א אלול ט' סיטימ' ליצירה השנ"א הרו' אבהליה נקרא אוטאוויאו מה' ילדי רופא פיגולה תמרית אז באחוה במרד ובמעל הביאו בביתם להשיב פקדון מן ש' סקו' עשק ממנו ויען שלח ידו בו חשב ברציחתו יפטר, על כן שם בסתר סמוך לבתי כנסיות ומדרשות בבקר בשעת שמע בזדון ובמרמה בל"ט פצעים נהרג ועודנו חצי חי נגרר תחת א' ממטותם עד ערב שיצאה נשמתו בא' יהו' ממי ומי

18. בשולי הגליון בכ"י רשום ביד הסופר: „מעלת כמהרר"י יוזביל יצ"ו תקן החרוזה הנ"ל כפי למטה:

סגוף גוף התמידה אז רב למאד הודה היא לפני מי עמדה תמיד עם הגבירות.

והשוה לזה הערה לסימן ו; שמחה קלמן טריויז (Treves) מת לפי ל"א סימן 64 ביום א, י"ג טבת של"ב (1572 ולא בשנת 1571 כמו שרשום בל"א). אשתו הנ"ל מתה איפוא שש עשרה שנה אחריו. ע"ד תולדות משפחת טריויז ראה בריל יאהרביכער, שנה א' דף 112 ואילך, ע' גם „דור ישרים" ליוסף כהן צדק, ברדיטשוב תרנ"ה. בדיואן לריא"ם נזכרים כמה מבני משפחת טריויז.

בחצרות, כנוי לשכונות בגיטו היהודי.

יום ד' כ' לחדש אדר שמ"ט=ז' למארץ 1589.

19. הנוסח הנ"ל שנכתב בשם שלש בנות הנרצח נינטילה (Gentile=נדיבה) יוכבד ודיאנה (רחל) ספק הוא אם זה נוסח שנתחבר לשם חריתה על אבן או אולי הוא רק רשימת „זכרון בספר" שלמה מלוגו נרצח ע"י בעל־חוב יהודי שלו בשם Ottavio בן הרופא Pegolo Tamarid (ואין ספק בזה שאוטאוויו זה היה יהודי, סואבה גם רושם בשולי הגליון assassinato da un suo debitore ebreo). כדאי לשים לב לזה שב„כתבי" דף 100 נדפס כתב „סמיכות רבנות" שנשלח

מהם, ה' בנו לעד ולאמת הוציא משפט, אח"כ הרשע הלך לו וד' אחיו פרסמוהו על ככה והעידו נגדו, באופן שבי"ג נובימ' הנ"ל לבדו נכרז בפרשת וחטאתם כי כבדה מאד, היום בהר ה' יראה, ומרוב הצער מהנ"ל ומהצרות נפטרה בי"ג שבט ז' פיבר' מהנ"ל אמנו תמ"ך בפרשת ה' כתוב זאת זכרון בספר מלחמה לכל במר תפלתנו ישלם ה' לעושי הרעה כרעתם ישמור נפשות חסידיו סלה, ואת כל הרשעים ישמיד למען נפשו בטוב תלין לפני

הנאנחות גיינטילה, יוכבד, ודיאנה

שקדות בשוערי דמעה עד יאשמו כל שונאי צדיק.

20 (128)

משולם בן גרשון

— — ⏑ — — ⏑

אנוש טוב ותמים

ולא בא בימים

בשרשי רחמים

מכוסה ונעלם

לח"ר גרשון בן

וחכם ויבן

לברר ללבן

שמו הוא משולם

ביום כ"ג ואדר

שנ"ו תם ונעדר

והנו בהדר

אלהים לעולם

„למוהר"ר שלמה מלונו' והח' בלוי מעיר שם בהערה 5 „ששם כזה לא נודע לו ממקום אחר". Lugo, שם עיר. שלמה הנרצח הנ"ל המצוין בנוסח בתור „חסיד בכל מעשיו" אולי הוא אות, השלמה מלונו; „ממי ומי מהם", פירוש המלים האלו אינו מובן לי.

הרו'=הרוצח; תמ"ך=תהי מנוחתה כבוד.

בפרשת וחטאתם וכו' בראשית יח, כ, פרשה וירא; היום וכו' בראשית כב, יד.

בפרשת ה' (הלא) כתוב זאת וכו', שמות י"ז, י"ד, פרשה יתרו.

י"א אלול ט' סיטים (ברו), י"ג שבט ז' פיבר' (וארי), סואבה רושם בשולי הגליון שהמספרים נכונים ושהם מתאימים הראשון לשנת 1591 (השנ"א) והשני לשנת 1592 (שנ"ב). אבל המספרים הם בלתי נכונים. י"א אלול שנ"א היה לא ט' כי אם י' בסיפטימבר ומה שמוקשה ביותר הוא שי"ג שבט היה ז' בפיברואר לא בשנת שנ"ב כי אם בשנ"א.

פינולה תמרית, ומסופקני אם זהו שם של איש כמו שחושב סואבה. לי נראה שכאן חסרות המלים „בעלה של", כלומר ילדי הרופא בעלה של פינולה תמרית, לשון נקבה מתמרי. בדיואן של מודיגה סימן רנ"ה נמצא נוסח מצבה על קבר „הוקנה פינלי'ן (Voeglein) אם הכהנים בני הרופא יוסף כהן תמרי שמתה בשנת 1618. ואולי היא אותה הפינולה אמו של הרוצח שהאריכה ימים הרבה שנים אחרי הרצח. בעלה, אבי הכהנים הוא אולי יוסף כהן תמרי הנזכר למעלה בסימן ל"ט אף על פי ששם לא נזכר שהיה רופא. יוסף כהן מת בשנת 1632 בן שמונים וחמש שנים.

20. משולם בן גרשון מת בכ"ג אדר ב' שנ"ו=1596. הנוסח הנ"ל נדפס בדיואן ובתור יוצא מן הכלל השארתיו כאן.

(168) 21

מצבת משה ציווידאל אלול שס"ט

— — ◡ — — ◡

ענוה ויראה	קדושה פרישות
בעודו בחיים	למשה למנה
ועתה במותו	נעימות דביקות
אלהים וזיוו	לנפשו נתונה

(170) 22

בנו של הקצין כה"ר שמחה קלימאני נקרא אל השמים מעל ז"ך כסלו הש"ע

(ד' תנועות)

אתה חוזה	אל ציון זה
דמע תזה	על בן מזה
ביד זמן	קשת טמן
אל כלי מן	שאול קלמן

(173) 23

ותמת רבקה בורדולאנה יום ב' כ"ט שבט ש"ע תנצב"ה

— — — —

יום זה מר הוא	אין כמוהו
עקא בוקה	ומבולקה
כי בו נעדר	הוד גם הדר
נזר נשים	על מות רבקה
נפשה אל אל	צור ישראל
עם עונג רב	כי הוא חלקה

(177) 24

מנחם בן אברהם קצב

— — ◡ — (שש תנועות)

אם אי־	נך תנין	או איש נדהם
תבכה	בהבטך	לקבורתי
בחור	בטוב שנה	ככפיר נהם
כדוב	אש"ר שוק"ק	הרג אותי
ושמי	מנחם הוא	בן אברהם
קצב	והוא מר לי	לפטירתי

נפטר ניסן השס"ב.

21. ר' משה ציווידאל היה חתנו של הרב יצחק נרשון. מצבת אשתו רשומה בדיואן סימן רס"ד (מתה בשנת שד"ף=1624). ר' משה מת בשנת 1609. להלן סימן 131 נזכר אברהם בן משה ציווידאל שמת בשנת 1649. אלול שמ"ט=1589.

22. כלי מן=צנצנת מן, ורמז לשם קלימאני. שמחה אביו של שאול הוא אולי בן קלונימוס קלימאני שלחתונתו חבר ר' יהודה אריה ממודינה שיר תהלה, עי' דיואן סימן קס"ג. כסלו הש"ע=1609. השוה לזה ל"א סימן 19.

חוזה־ציון, חידוד על ישעיהו ל"ג כ': חזה ציון קרית מועדנו.

23. שבט ש"ע=1610. המתה היתה אולי אמו של מאיר בורדילאן שלחתונתו חבר המודינה שיר מחודד וחריף, ע' דיואן סימן קס"ח, ואולי היתה אשתו של זלמן בורדילאן שעפ"י בקשתו כתב המודינה „הקדמה ודידיקאציאן" למו"ה רפאל ציווידאל, ע' כתבי, דף 108. בלוי (שם, הערה ו) דוחה את ההשערה שהשם בורדילאן הוא סירוס מהשם Portaleone.

24. קצב, שם משפחה וזה רמז גם לאומנותו של אבי הנרצח (Laniatore). אש"ר שוק"ק, זה כנראה רמז לשם הרוצח שהיה יהודי. ניסן שס"ב=1602.

(180) 25

משה בן אברהם מאקייורו

— — ‿ — — — — — —

תמים ואיש רמים הנה נקבר
ענו כבן יונה תור או גוזל

סוחר וטוב שוחר ולבבו בר
משה בבר' אברם מאקייורו ז"ל

פנה במ"ח שנה כי אז נשבר
שע"א ביו' סיון מפה אזל

מן צר וממיצר לאל עבר
עד עת לחייות כל הטל יזל

(187) 26

ריקה מאגורו

(ח' תנועות)

הנערה המאורשה
צועקת מר ובכי נושאה
כי המות מהר עשה
אותה כלה ונחרצה
חנה יופיה חשיבותה
בארץ הושתה בתה
שמה נעשתה חופתה
אבלה אמה שאהבתה
לזאת לבה אש בוערה
כי לחשך נהפך אורה
בפגות זיוה והדרה
הלא היא הבת היקרה
ריקה בת המנוח כה'ר משה מאגורו נ"ע,
ביום ו' ב' סוכות השע"ג תנצב"ה

(186) 27

יצחק לוי משונצין

— — — ‿ — —

יבכו בני שונצין ישאו במר קולם
כי ליל בכ"ה אלול שב"ע אדון תהלם

יצחק לבית לוי נלקח וסר צלם
תוקף גבורותיו מנו הכי נעלם

לשכון במו קברו כשכון בתוך אולם
זקן נשוא פנים צדיק יסוד עולם

25. משה בן אברם Macchioro או Maguro מת בסיון שנת 1611. בסימן הבא מובא נוסח המצבה של בתו. ובתנ"י דף 38 סימן צ"א רשומה מצבת אברהם בן משה מאגור"ו שמת בשנת 1652, וע' שם, דף 248 סימן נ"ז.

26. ריקה, בתו של הנ"ל מתה ביום ו' י"ב לאוקטובר 1612.

27. ואין זה יצחק לוי ממשפחת המדפיסים הידועה בשונצינו (ס), אלול שע"ב=1612.

(193) 28

שמואל יואל אינבסדורין

(י׳ תנועות)

לגור בארץ בא כי אין מרעה
לא יי־ שיגנו שן מות מקרין

איש הם ובתוך עמו שמו נודע
לשמו־ אל יואל אינ־ בסדורין

נפטר בא בימים בשנת שע״ה
כ״ף ב״ת חשוון לטוב לו מזכירין

נפש קורא הסי־ רי את יינך
מת־ בל עד מתי תשתכרין

(194) 29

האחים רפאל ונחמיה ספירה.

(בראשי החרוזים רפאל ז״ל, נחמיה)

ראו ישבי חלד והביטו נא שני אחים נתפשו בשחת
פרץ קרה בם ולא עת קומטו חבק מות אותם מאין בורחת
אזי אונם סרה ופנו נטו מקום כסוי אדם בעפר נחת
לארץ גזר למו שם לוקטו יובלו שי עולה בתוך הפחת
זמן עשר חשוון זה נס מקלטו הן תש״ע אלול גם זו מתלקחת
לנו בשנת שע״ה ופה שקטו הני בני ספיר״ה בשנת אחת

28. אינבסדורין Ambassadoren שם משפחה בלתי רגיל. המת בא לאיטליה ממדינה אחרת כפי שנראה מהשורה הראשונה ואולי היה שמו „משולח״? חשוון שע״ה=1614.

29. י׳ חשון שע״ה=יום א׳ י״ג לאוקטובר 1614. לנו, לשון לינה=מיתה. ט׳ אלול שע״ה=יום ה׳ נ׳ לספטמבר 1615.

(203) 30

פלורה אלטרס.

איכה חן וכבוד בהוד נכללת
אמלל אפל אבל כציץ נובלת
ביום בו נפלה אשה משכלת

ות־ שאר הארץ כמשכלת
אשר לשם אל חי מאיר אילת
היו מעשיה בכל יכולת

נאים כקטרת טוב ממור ושחלת
בלי פקוס וסרק ולא כוחלת
על א־ שת חיל זאת טובות פועלת

נאה לגמור הלל בקול מצהלת
יען בחייה מצוות סוגלת
אחר מותה תעלה לרום ממשלת

ה"ה הגברת צנועה ונכבדת מרת פלורה אשת הישיש ונעלה כה"ר שמואל אלטרס יצ"ו ביום ש"ת השעו תנצב"ה.

(225) 31

מצבת קבורת כ"ר זלמן בר יצחק יוזביל ד' ניסן השע"ז

Ira che mai s' applaca

חמה עזה גם בי נדלקה

Con tanti e tanti affani

אל מקום זה הנחש השיאני

Quel che non pensai viddi

אבי שב"ע שב"עה אליו שניתי

Su' e' fior delli miei anni

זה ביתי מהיום אם מתי

E' in cielo fra l' beati

(228) 32

שמואל בן מנחם

— — ‿ — — — ‿ — — — —

בן שש כבן ששים בעץ הדעת
כי בן זקונים הוא ובר חכים

לכמ"ר מנחם בר שמואל בן
הוציא כגמליאל שנות רכים

כ"ף בי"ת בתמוז תוך שנת שע"ז
הלך לאל עליון כטל משכים

30. תשרי השע"ו=1615. שמואל אלטרס (להלן סימן מ') מת בשנת 1621. השוה לזה ל"א סימן כד. המחבר משבח את המתה שלא היתה משתמשת בתמרוקי יופי של נשים, לפי שבת, סד, ב: שלא תכחול ולא תפקוס.

31. המצבה הזאת היא היחידה הרשומה בכה"י שהיא מורכבת משורות איטלקיות ועבריות. צלצול החרוז האיטלקי והעברי מתאים זה לזה ומה„דיואן" של המודינה אנו רואים שהיה נוהג לחבר פיוטים מרכבים כאלה. מתוך המלים applaca – נדלקה נשמעת ההברה הספרדית של המחבר. צלצול החרוז נשמע גם בחתימת שאר הבתים המרכבים: affani – השיאני – anni; viddi – שניתי; מֶתִי – beati.

ניסן שע"ו=1617. אביו מת בשנת 1635, ראה להלן סימן 81.

32. תמוז שע"ו=1617. בן זקונים-בר חכים, השווה לזה סימן קי"ג.

(274) 33

רבקה לבית חנוך

— — — — ⏑ — — — ⏑ — —

הוגה ביום עברה ואף וזעם
כל יושבי תבל ושוכני ארץ
מות אשר גדע והביא פרץ
אשה מקודשה וש"רת טעם

איך ישבה בדד בזאת הפעם
אשה אשר ביתה כמו בית פרץ
איך הן צוחה פה והן כאן פרץ
הן קול ברמה אוי כקול הרעם

אשת נדיב עמים וראש כל גבר
רבקה לבית חנוך לטיט ורפש
אלול בכ"ח ה' יתה נטרדת

באה שנת של"ום אני הקבר
עפר גויתה, ואת הנפש
עולה כמו עולה ולא יורדת

(229) 34

שלמה גאנין

קובץ על יד — נותן לחמו
לדל רעב — נקשה יומו
שבח ויקר — נותנים לשמו
שיר השירים — שלשלמה

ה"ה הגביר נשא ומאד נעלה לתהלה הקצין ונבון כה"ר שלמה גאנין נפטר יום א' כ' תמוז השע"ז תנצב"ה

(233) 35

מצבת קבורת מרת חנה אשת כמר נפתלי כהן הי"ד נפטרה יום ג' א' אדר השע"ח

— — — — ⏑ — — — ⏑ — —

אבן בקיר תזעק ויחד קוננו
על זאת אשר הודה הלא עת לחשות

משפט צדקה מעשיה כוננו
אמרה באל חי טוב וישר לחסות

היא כדרור לעוף ועוף קן קוננו
אל העלה תחת כנפיו לחסות

חנה אשר נטעה ימינו היא לעת
כזאת בגן עדן וזה הגל לעד.

33. שר"ת טעם, חדוד, במקום סרת; הן צוחה, במקום אין צוחה תהלים קמד, יד.

34. שלמה גאנין Ghanén, כנראה, מקרובי משפחת הרב ר' נחמן גאנין שהיה אחד משבעת הרבנים בוויניציאה בשנת 1600 המתירים במחלוקת המקוה ברווינו, ע' כתבי, ח"א, דף 132. מת בשנת 1617.

35. הי"ד (ה' ינקום דמו) רמז שנפתלי כהן נרצח. אדר שע"ח=1618. לעח=לעד, כאן נשמעת הברתו הספרדית של המחבר. קוננו – כוננו – קוננו, הקבלות בדיואן סימן קס"ב נמצא שיר־חתונה לכבוד „הבחור מנשה יצ"ו בן הקצין כמר שמחה טריוז ז"ל עם הבתולה אסתר בת המעולה

36 (237)

מצבת קבורת מרת רוזה אשת כמ"ר יהונתן שמחה קלימאני יצ"ו

– – – –

שושנה פה בין החוחים
תחתי בגז־ רת הנחים
שע"ח סיון מבין אחים
ז"ך בו נעל־ מה מעין כל
היא כפה פר־ שה לעני
אמרה כחי ראשית אוני
עד כי סלע אשים קיני
אתן לדל לרש אין כל
אכן קול ששון כל שמחה
ישמע עת תשוב רוחה
כי ינוס י־ גון ואנחה
אז כל הדור לרש הן קול.

37 (238)

שמואל לבית שמחה

– – – ⏑

זקן ימים ואיש תמים
שמואל הוא לבית שמחה
תפלתו עבודתו
ולא גרע שפוך שיחה
שנת שע"ח הלא נדעך
בראש תמוז בתוכחה
ועוד אור לו ורב חילו
בגן עדן ובמנוחה

38 (247)

שלמה אלחדב

(ח' תנועות)

במחיצתי שוכב גבר
נמצא אתו יושר וזכות
הנו אתי אל תוך קבר
עד כי יקיץ בדבר מלכות
ה"ה הנכבד כה"ר שלמה אלחדב
ז"ל נפטר יום ה' י"א שבט הש"ף תנצב"ה

כמר נפתלי כ"ץ הי"ד. חנה הנ"ל היתה איפוא אמה של הכלה אסתר. א' אדר שע"ח היה ביום ב' ולא יום נ' ואולי מתה ביום ב' בלילה אור ליום נ'.

חנה, חידוד על תהלים פ, ט"ז: כנה אשר נטעה ימינך.

36. בגזרת הנחים (בקבר), צחות, לבנין הפעלים בדקדוק. שע"ח=1618. סלע=כסף לצדקה. קול – כל, הקבלה. הן קול, חידוד, שמואל ב, י"ב, י"ג. שושנה=רווה, שמחה שם הבעל.

37. תפלתו וכו', המת היה כנראה חזן ושליח צבור.
קול – כל, הקבלה.

38. ברשימת תלמידיו (כתבי, דף 168) מונה המודינה את עזרא אלחדב Alhadab וזה היה בנו של המת. מצבת אשתו רשומה להלן סימן 58, מתה בשנת 1630. עזרא אלחדב היה מחשובי הרבנים בוויניציאה, ע' תנ"י 283 סימן א', והיה הסופר של קהל עדת הספרדים (ע' כתבי, דף 97). יום ה' י"א שבט ש"פ=ט"ז לינואר 1620.

39 (324)

כמר יוסף כהן תמרי נפטר יום ו' שני מחג הסוכות השצ"ג.

הנני פ"ה מופת ואות ולכל איש מכהן לרגעים
כי קניני תבל כלם הבל הם מעשי תעתועים
וביום עברה אין בם מועיל ומאשריהם המה מתעים
המה הרבו לי משטמה העירו לי רוח עועים
הרבו אחרי מותי יגון על שלשים על רבעים
על אלה חוסה נא עלי אהה האל תמים דעים
ויהי ערשי כפר נפשי למנוחה יפה אף נעים
עד יבוא אל ציון גואל ולציון יעלו מושיעים

40 (57)

נח נפשיה דרבי שמואל ספירה

יום ה' ד"ך ניסן השפ"א תשעה לספירה

(בראשי החרוזים שמואל זלה"ה)

— — — —

שמש קדר האור נעדר זקן עלה הר עברים
מלא מדע לכל נודע שמואל הוא בשערים
וספדו קול ברמה, כל יודעי עט"ים בתמרורים
אפס סופר אמרי שפר כבוד פאר עדת ברים
לכל שואל משיב האל פלא יועץ פי ישרים
זך אמריו צח דיבוריו סביב מיליו זר כפתורים
ללקוט רצים אישים דצים לקבל ריח עט הדורים
היה ישיש מהיר וחיש נקרא בשם איש עיקרים
היום הורם גבר ורם מתוך קהל נזר סופרים

39. פ"ה, המת היה בן פ"ה שנים. בדיואן סימן רנ"ב רשומה מצבת פגל"ן אשת הרופא יוסף תמרי כהן, מתה בשנת 1618 ואולי היה שם המשפחה Datolo. ס. מעיר בשולי כה"י שזהו בודאי הרופא הנ"ל ומביא ראיה לזה שבספרו של הד"ר מארקו אוסימו על תולדות משפחת החזנים (Cantarini) נזכר שמו של תמרי ויום מותו (1632) מתאים ליום ולשנה של המצבה הנ"ל. הערתו של ס. היא מתקבלת על הלב אבל מאידך ניסא לפלא גדול הוא שיחסר בנוסח התואר רופא וגם בגוף הנוסח אין שום זכר לאומנותו.

ואם נקבל את ההשערה שיוסף כהן תמרי זה הוא הרופא, אביו של הרוצח אטאוויו ראה לעיל סימן 19, אז אפשר אולי למצוא רמז למעשה הנורא ההוא בשורה: הרבו אחרי מותי יגון על שלשים על רבעים, כלומר, הצער שלי ימשך דור דורות גם אחרי מותי.

יום ו' ט"ז תשרי שצ"ג=א' לאוקטובר 1632. ע' להלן סימן 96.

40. יודע עטי"ם, עט הדורים, רמז חדודי לאומנותו של המת (סופר). הוא מת בשנת 1621. אשתו חנה (ראה להלן סימן 50) מתה בשנת 1626.

איש עיקרים, רמז חידודי מאמר הגמרא סנהדרין פז, א: דבר שעיקרו מדברי סופרים.

(249) 41

הישיש הנכבד כה"ר שמואל אלטרס
נ"ע נפטר יום א' כ' שבט שפ"א נב"ח

זקן נכבד
במאד נכשר
שוכב הוא פה
בדבר ישר
יקיץ אותו
יום בו יכשר
לפני טובו
מחיה בשר

(262) 42

שרה אשת יוסף שליט

סרה שרה המאושרה
אשת יוסף הוא השליט

יום כ"ו כסלו תמה ברה
בא יומא יום אין בו שליט

בשנת פג"ש רוחה נקרא
אל אל וי־ בא הפליט.

(264) 43

מצבת בנו של כה"ר דוד בכמ"ר
משה מאיסטרו

בחור ואב כגן רטוב
ריחו נודף כשושנים

יום נתרצה האל נרצה
קרבן עולה טוב מבנים

ואלישע שב הגלגל
זי"ן שבט. בן ט"ו שנים

שנת שפ"ג זך בלי חטא
עלה בזמר ורננים
תנצב"ה

(266) 44

מרים אשת יצחק אברם
אשכנזי

— — — ⏑ — — — ⏑ — — — ⏑

כלה צנועה פה מהוללה
כסף מאד נקי בלי סיגים

מרים אשר הורם משוש גילה
חדשה ושבתה וכל חגים

יצחק והוא איש אש־ כנזי לה
אברם אשר נשאר ברוב נוגים

מתה בא"י אייר וסר צלה
השפ"ג להתענג בתענוגים

41. שבט שפ"א=1621. למעלה סימן ל' רשומה מצבת פלורה אשתו שמתה בשנת 1615.
42. בשולי הדף בכ"י רשום Salit או Slit. מהחתימה הפליט נראה שהשם היה שליט כמבוטא בעברית. אולי היה השם שליט באיטלקית Maestro ? כסלו פנ"ש=1622.
אין בו שליט, יום המות שאי אפשר להתגבר עליו, במדבר רבא יד, יט.
43. שם הנער המת היה אלישע בן דוד בן משה Maestro. שבט השפ"ג=1623.
44. כסף מאד נקי וכו', ר"ל מיחוס נעלה וטהור. ובשם „כסף' יש אולי רמז לשם משפחתה Plata.
ואלישע וכו' מלכים ב, ד, ל"ח. גלגל=שמים.

(268) 45

מצבת מרת פיסלי אשת כמ׳ יעקב כהן יצ״ו

⏑ – ⏑ – – ⏑

רעדה אחזה בהרי אררט
ורגזו וחלו שניר ו״ אמנה

בו״י אב שפ״ג אשר בא בעברה
לאשה גדולה פקודת זמנה

חסידות צניעות פרישות נקיות
אשר בא ברוב עוז הלא טוב אמנה

נשמה טהורה כקרבן ואשה
ועולה לעולה לאל חי למנה

וקברה מכפר כמזבח אדמה
בנסכה לרצון ביינה ושמנה.

(277) 46

משה יוזביל הלוי

– – – –

עת סף יום תם שר למאד תם
בין החיים היא נחרצה
על מידתו יום מיתתו
אל המתים גילה דיצה
משה ישיש יגל ישיש
כי יוזביל עם אל במחיצה
ניסן השפ״ד רב ההספד
ארבעה בו באה פרצה
נשמת סג״ל נצבה שגל
מועד חג לה מלכה תרצה

(79) 47

מצבת הרבנית מ׳ דימנטי אלמנת כמהר״ר אברהם שמחה קלימאני זצוק״ל

⏑ – ⏑ – – ⏑ – ⏑ – – ⏑ –

אנוש רמה ראה בגדיך קרע
ועל ברך כרע ואל תקרב הלום

ביראה נא שבה ומרחוק עבור
סגור לבך שבור בכשיל יהלום

צביה נעימה בכל עוז שדודה
ונפשה נדודה ותעוף כחלום

בצדקה תעמוד בפסגת הר נבו
בטור לשם שבו וגזרת יהלום

ד׳ חשוון השפ״ו תנצב״ה

46. משה יוזביל הוא אביו של יעקב יוזביל הנזכר לעי בסימן ו. ישיש=ישי־לגע׳ל: הראשון לשון זקנה והשני לשון שמחה. מלכה תרצה, צחות, ר׳ל הנשמה רוצה במלכה (האלהים), כשמות הנשים במדבר כו, לב.

47. שם הרבנית היה Diamante=יהלום. חשוון ·ı,G=ירח לשם וכו׳, עדה׳כ שמות כח, יט.

48 (286)

שלמה סאגיס

— — — ⏑

אמת דובר בתוך לבו
והולך תום בצדקתו
ולא רגל בדיבורו
ולא הרע לזולתו
ולא נשא בחרפת איש
אשר קרוב למשפחתו
ושאר דברי נעים זמר
אמורים ב־ תהלתו
יהי שוכן בהר קדש
ושם כבוד מנוחתו

ה"ה הגביר ישיש ונשוא פנים כה"ר שלמה סאגיס זצ"ל נפטר יום א' י"ב אלול שנת השפ"ה תנצב"ה

49 (281)

אליקים סופר.

קשה עלי מאד פרידתי ממך יפת פרח את זונתי
אחר עמדי עמך כמה שנים בשדוכין יונתי תמתי
בא עת אשר נגזר ממרומים בה' אדר ראשון שפ"ה תמים
באנו בצל חופה וקדושין לא ישבתי עמה הדש ימים
כי ביום ה' חדש אדר שני בא עת פקודתי אוי על שברי
מי ינחם אבי גם את אמי ובת גילי בבואי אל קברי
האל ינחמכם לכלכם ולנשמתי יתן ברהמיו
מדור יפה וטוב עם חסידיו עם הצדיקים שם במרומיו

בחור וטוב סופר מהיר בן כ"ב שנים שמו מזהיר גם במלאכת הדפוס כמו ספיר ה"ה אליקים בר' אברהם בכ"ר שלמה חיים בכה"ר אליקים ממשפחת הסופרים.

48. בסוף הספר „קהלת יעקב וקדוש ישראל" על קהלת לר' ברוך ן' ברוך ויניציאה שנ"ט נמצאת חתימתו של ר' שלמה סאגיס בתור „פרנס מק"ק ת"ת".
ולא נשא וכו', כלומר, המך בקרוביו העניים.

49. יפה פרח, שם אשתו, ובאיטלקית Bella Fiora. אדר ב' שפ"ה=1625.
המת אליקים סופר היה בנו של המדפיס הידוע אברהם חבר־טוב מוויניציאה וליוורנו, ידידו מולי'ו של ר' יהודה אריה מסודינה.

50 (291)

ותתפרד חנה אשת ר' שמואל ספירה וצ"ל ז' תשרי שפ"ז ליצירה היא מרת נפש ובכה תבכה

(י' תנועות)

למה תבכי ל־ מה אשה חנה
אם נהי נשמע במרה חנה
כלה בציר עת האסף חנה
כפה פרשה לעני קחה־נא
סעד לב לדל נטעה כנה
בא צלך אביון נעלם ממך־נא
חשכו הרואות בשפל קול טחנה
עלה נפשה מול פני אלקנה
רמה כי שם בית שמואל וחנה.

51 (288—9)

אבן שלמה על קבורת הישיש ונשוא פנים כה"ר משה שמעיה סג"ל ואשתו הצנועה מרת דימנטי תנצב"ה

— — ◡ — — ◡ — — ◡ — — ◡
מכובד ונקי ואשתו למולו
ופרח ביפיו בעדן לחבלו
ונשיא בעמיו בטור לשם שבו
הלא טוב אמנה בגזרת יהלום
מאזר ואוזר מקום זה מקודש
לנעים ונדים ומוקטר ומוגש
גמי"לות חס"דים ואתה פה עמוד
למשה למנה ואל תק – רב הלום

נפטר יום ב' כ"ה שבט השפ"ו נפטרה יום ב' ג' שבט הת"א.

50. בעלה שמואל ספירה מת בשנת 1621 (ע' סימן מ'). תשרי שפ"ז=1626. הנוסח חתום ב„חרוזים משותפים". אלקנה – חנה, הד ההברה הספרדית.
חשכו הרואות וכו', לפי קהלת יב, ג, ד.

51. סג"ל=Levi. יהלום=דיאמנטי. הבעל מת בשנת 1626 והאשה מתה בשנת 1641. כ"ה שבט בשנת שפ"ו היה יום השבת ולא יום ב' (ס.).
בכמה מקומות בנוסח המשקל קצת לקוי.

(292) 52

דבורה ממלטה

— — ⏑

ראה פה טמונה שפת צוף זהובות
בלב טוב ושלם לצדה צביה

בכל עת מכינה לנפשה נדבות
צדקה תשלם לאביון ושביה

דבורה מכונה ושוכן ערבות
בהוד זיו וצלם יקימה צביה

מלטה נפשה ה' כסלו השפ"ז

(298) 53

אשת כה"ר ברוך עוזיאל י"ץ

— — — —

רק לברק הנה דמה
אורה ברה נוגה זהרך
האיר מהיר הרבה עצמה
וכבר עבר זה הדרך
שפ"ח שפח לנו עגמה
אייר אי יר־ בה מר כורך
אך שם נרשם הוא כחמה
תמיד צמיד אל אל צורך
אומר גומר עוז אל רומה
סורי אורי כי בא אורך

(296) 54

פיגלה אשת אהרן גרשון נווירה

— — — —

לא קול בכיה לא קול הויה
כי אם הלול שבח תודה
כי נח נפשה מרת פיג"לה
אדר שני שפ"ח י"ב בה
אלמנת הר' אהרן גרשון
נווייר הוא ישר תמים
צדקת תמה תלוה אותה
אל בית עדנה שמחה רבה

52. מצבה לאשה שהיתה כנראה מקודם בין השבוים באי מלטה (לצדה צביה, מ ל ט ה נפשה) והתעסקה אח"כ במצות פדיון שבוים. האי מלטה היה מקום מיועד לפורעניות בעד שבוים מבני ישראל ויהודי וויניציאה היו עוסקים בפדיונם במסירות מרובה. וע' מאמרי „לתולדות פדיון שבוים באיטליה במאה הי"ז' ב„הצופה לחכמת ישראל", כרך יג, דף 355 ואילך; ש. א ס ף, „ציון", חוברת ב', וסטיל רוטה ב„הצופה לחכמת ישראל", תרפ"ה, חוברת ג' וד'. ע' גם מאמרי ב-*HUCA* לשנת 1930 דף 508. המלה „צביה" הנשנית בנוסח רומז אולי שהמתה היתה ממשפחת Cervi.

והשווה לזה מאמרו המלא ונדוש של החכם והחוקר הגדול סטיל רוטה: 'The Jews of Malta''. *Transactions of the Jewish Historical Society of England*, vol. XII.

53. אורה, ואולי היה שמה Lucia. ובעלה ר' ברוך עוזיאל (פורטי) אין הוא ר' ברוך עוזיאל חזקיטו הנזכר בתנ"י עמוד 63 סימן כ"ז. זה האחרון נפטר בשנת ש"ל, ראה הקינה על מותו במאמרי „קינות על גדולי ישראל באיטליה, הצופה לחכמת ישראל שנה י"ד חוברת א'. י"ץ=ישמרהו צורו.

54. נווייר=Navarro. ובספר קהלת יעקב (לעיל סימן 48) נמצאת חתימתו של ר' גרשון בר' קלוניסוס נווירה בתור „פריזידינטו מהועד הקטן".

55 (301)

רחל אשת יעקב זכותו

ויצב יעקב מצבה על
קברתה היא מצבת
קבורת ר ח ל עד היום

כרחל בדורה פאר הוד לנשים
אלי יעקב חם לחלק מנתו
הלא זאת לאיש רם בנן של קדושים
טבוחים זבוחים למען בריתו

וגזעו וזרעו לשרים וראשים
וניכר ונזכר לרב טוב ז כ ו ת ו
ולה ד"י מנחם פרט פט לשנה
בתוך גן עדנים מנוחה נכונה

56 (64)

משה חבר

— — ⌞ — —

אוצר נחמד ונוה נצמד
זה כי עמד פה ודרכם

האיש משה חבר עושה
אל כל נקשה בכדי צרכם

בן הין צדק מחזיק בדק
מרחיק הדק גם משליכם

בשנת ריע"ה תמח רעה
עם דור דעה בא ח"י תוכם

אל ההרים דגלו הרים
עיר גבורים עלה חכם

57 (302)

נאום הגבר הוקם על שמו א ל י ה
ס פ י ר ה זצ"ל נפטר לעולמו י"ז אלול
שנת השפ"ט ליצירה

(ט' תנועות)

נער הייתי גם זקנתי
ובחסד אל אשר חוננתי
לבן נו"ן ושמנ"ה הגעתי
עת פקודתי לא ידעתי
עמלתי טרחתי יגעתי
בימי חלד אשר הוגעתי
דרך תבונה לא מנעתי
כאשר ממיודעי נודעתי
ובידים ריקים נוסעתי
אל חצי רואי לא הגעתי
מארץ הלזו הבלעתי
עד עת קץ אשר לא ידעתי.

55. Rachele Zacuto, אשת יעקב זכותו מתה בשנת 1629 (י"ד מנחם אב). בעלה היה מיוצאי האנוסים בספרד („בנן של קדושים טבוחים זבוחים"). במות האשה, הבעל היה עוד בחיים („לחלק מנתו").

מכיון שהמחבר מרגיש בפירוש שיעקב זכותו היה בן למשפחת אנוסים אפשר איפוא לחשוב בוודאות שלפנינו כאן אחיו של הרופא Zacutto Lusitanus או קרוב אחר למשפחה זו.

56. משה Haber. מת לפי רשימת סואבה בשולי הגליון בשנת 1629 אבל זה אינו מתאים לאותיות ריע"ה.

חבר עושה, חידוד, על אבות פא, מ"ו: עשה לך רב וכו'; בן הין צדק=הן צדק, שומר הבטחתו, לפי ירושלמי מעשר שני, עי' לוי, העבר כאלך וואערטערב.

57. אלול שפ"ט=1629.

רואי, חידוד, על המאמר ביבמות טז, א: ועדיין לא הגעת לרועי בקר.

(307) 58

דולצי אלחדב

אשת חיל אתי נמצאת
אף כי כתוב בה מי ימצא
עת קץ ימין אז היא מוצאת
מכרה מכל הון יקר נמצא.
ה"ה הנכבדת מרת דולצי אלמנת
המנוח ר' שלמה אלחדב נ"ע, נפטרה
יום ד' י"ב אב הש"ץ תנצב"ה

(309) 59

נפטר הנער הנחמד חיים בן כמ"ר יוסף כהן יצ"ו יום ד' ט"ו כסלו השצ"א

כי יצא הנגף בעם
אם חלק בחיים גרע
זה חלק המשחית פעל
כי לא יבחין בין טוב לרע

La peste taglie anche quelli

Che altrimenti sarebbero vissuti perocche essa non distingue il Buono dal cattivo

Vita del vivente Joseph Coen

(310) 60

נפטרה הנערה הצנועה מרת חנה בת כ"מ יוסף כהן יצ"ו יום ה, י"ו כסלו השצ"א

(ח' תנועות)

לא על שברי אלי צירי
אוחילה לבי הומה לי
לא כי גוש עפר חופתי
בגדי רקמה למנת חבלי
רק על אחי חמו אצלי
אמי הנצבת מולי
אך עוד אשמח בתחיתם
אניל עת תומך גורלי.

58. ש"ץ=1630. בעלה שלמה אלחדב מת בשנת 1620. והם היו הורי הרב עזרא אלחדב, ע' לעיל סימן 38.
מי ימצא, משלי ל"א.

59. הנער חיים, אחיו אהרן (סימן 62) מרדכי (63) אחותם חנה (60) ואמם איטלן (61) בניהם ואשתו של יוסף כהן מתו במשך שני שבועות (מרדכי מת בר"ח טבת) במגפה הגדולה בוויניציאה בשנת 1630. הרופא והפייטן אברהם קטלנו (Catalano) הקדיש לזכר נוראות המגפה את ספרו „עולם הפוך" שהוא עדיין בכ"י וע' אדות ספר זה שטיינשניידר, געשיכטסליטעראטור דער יודען דף 116 סימן 155. וע' מה שרשם על שנת מגפה זו ר' יהודה אריה ממודינה ב„חיי יהודה" דף 49 ואילך.
פרצידא וכו', תענית ד, א. וזוהי המצבה היחידה שיש לה בצדה תרגום איטלקי.

(311) 61

נפטרה בשם טוב האשה רבת פעלים עושה חיל הכבודה מרת איטלין אשת כמ' יוסף כהן יצ"ו יום ו' י"ז כסלו השצ"א.

(ח' תנועות)

מי הדורך סורה וראה
איך פגעי העולם שונים
כי במלאת שבוע ימים
האם רובצת על בנים
אך עוד נפשי תשמח בהם
ימלא פי שיר ורננים
כי יבוא אל ציון גואל
ירבה עצמה אל אין אונים

(312) 62

פרצידא דתותי קלא הבחור המשכיל הח"ר אהרן בן כמר' יוסף הכהן יצ"ו יום ז' י"ח כסלו השצ"א

(ח' תנועות)

הבט וראה גבר יהיר — עורה למה תישן נרדם
הון ואון מהבל ימעט — לבני תבל בימי חלדם
הנני פה אליך אות — כי לסכון אין לאל ידם
צעיר הייתי בימים — היה אתי כל מחמדם
לבלי הועיל בימי עברה — עת לא הבחין בין דם לדם
כי קרה גם אותי אסון — לא חס על ימי ומאדם
אך חשקי בתורה יהיה — מצרותי מפלט נגדם
כי בה נפשי בטוב תלין — תקיץ כי זה כל האדם

(313) 63

מרדכי בן יוסף כהן

— — כהן — לאל עליון — ונקי כפים — — — —
עבד — עבודתו — ובלי עצלה
כל מ־ — עשיו טובים — ולא עולתה
ירא — וסור מרע — ושח עינים
ה"ר מר־ — דכי כהן — בנו של יוסף
נפטר — לגן עדנו — ביום ראש חדש
טבת — שנת השצ"א — במקום קדש
לפני — אלהים בא — בעת האסף

(366) 64

יעקב בן שלמה אנובואונו

ראשית אונו של שלמה
שנה טובה יעקב היה
אבוי סיון הוא חי שבע
בשלש שניו בחר לו יה

(314) 65

אריה ישראלי.

(ח' תנועות)

עלה אריה זה מסבכו
עלה מרום לפנים לפני
סלה חכם קצין וראש
אומר אל אל אשא עיני
נכבד נחמד ויפה רואי
פנים עמדו על הר סיני
קול קורהו בשנת צ"א צא
ממחיצתך אל גן עדני
ראשון לשבט עלה להיות
ישראל נושע בה'

(315) 66

מצבת הכלה הצנועה מ' הינדלן קלימאני
י' שבט שצ"א

(י' תנועות)

חנה למה תבכי ובלב נשבר
זיו הו' דך כציץ יי צא ויבש
הנך יפה עולה מן המדבר
לשכון ארץ זבת חלב ודבש
חנם, לכן שמע ויתעבר
מות נגדך בגדי נקם לבש
עם מק־ ־רי הזמן לך עשו כלה
אם עוד מתקו שפתר תיך כלה.

(316) 67

סימן טוב בן אברהם שאקי.

– – – – ⏑ – – – – ⏑ – –

מי הוא אשר ראה כעין רקיע
שמש לאור יומם אשר זורחת
או את לבנה עת תהי צומחת
אורו וזיו הודו בעת יבקיע
עתה לעת כזאת אשר אבדנו
צדיק יסוד עולם מבקש צדק
טובו וגם יושרו ומחזיק בדק
מי הוא אשר יאיר בעת קברנו
איש טוב כגן רטוב כמר סימן טוב
בן הוא לאברהם ושאקי נכבד
עלה לגן עדנו בכ"ף ב"ת סיון
חדש שנת שצ"א כשמן הטוב

64. שנה טובה, כך היה שם משפחתו של יעקב Annobuono והילד היה בכור לאביו שלמה· ח"י שב"ע=1630. ואולי היה זה נכדו של הרב הפוסק החשוב ר' יעקב שנה טובה בן שלמה (יב"ש) בסודינה. ע' „מזכרת רבני איטליה' בדעת קדושים, דף 72 סימן 59, והשוה לזה תנ"י 201 סימן קפ"ו.

65. נוסח המצבה של Leone Israel: שמת בשנת 1631.

67. סימן טוב (שם) בן אברהם Sachi מת בשנת 1631. בספר קהלת יעקב (לעיל 48) חתום: אברהם שאקי פרנס מק"ק ויוואנטייני'.

(318) 68

נרשון פארינץ

— — — ◡ — —

איש זה שמו נרשון
פארינץ אשר נקרא
פרנס וגם דבר
חברת גמילות רב
גוע ביום שמ״חת
תו״רה לעם נקרא
לראות באור עולם
צדקו לאל יקרב
שצ״ב לפ״ק.

(319) 69

משה מזה

— — — ◡ — —

יופי כלילת חן
נקבר בתוך גן זה
חריף בכל חכמה
משה וגם מזה
בחור כמו ארז
איך פה לאל יסף
לא מת והוא לומד
עם כל בני אסף
י״ג תשרי שצ״ב.

(320) 70

יצחק אנקארנו.

מתבוסס בדמו בחור כארזים
הכריתו עלומיו ידים מעוזים
ה״ה הבחור כמ׳ יצחק אנקארנו הי״ד
נרצח בליל י׳ אדר השצ״ב.

(321) 71

משה צירווי

— — — ◡ — — — — ◡

פני מזרח האיר באור פניו
נשוא פנים זקן בטוב טעמו
לאורך ימים עד מלאת שניו
ביום בוא מות רע וקול רעמו
עלי זה איש משה מאד ענו
נחש רמה על כן כלי זעמו
יפה נוף הוד חבל ונוי וצבי
ברח דודי ודמה לך לצבי.

ה״ה הישיש ונשוא פנים כה״ר משה צירווי נפטר יום ש״ק י״ג מנחם השצ״ב.

68. אולי זה נרשון בן יהושע פארינץ או פארינצו Parenzo שלו ולאשתו יהודית המודינה מקדיש שני מכתמי־תהלה, דיואן סימן קנ וקכט. נוסח מצבה לילדם הקטן שמת בשנת שע״ז רשום שם, סימן ר״נ. פארינצו היה שם המשפחה של אחיו – חורגיו של המודינה, בני אמו מבעלה הראשון, ע׳ „כתבי״ לבלוי, דף 20 ועוד. רב=ראש חברת גמילות (חסד) וקצר לצורך המשקל. תשרי שצ״ב=1631.

69. מזה, לפי מסורה אחת השם כולל ר״ת „מזרע האנוסים״ וראה מאמרו „על השם מזיא״ של דוד קויפמאן *REJ* כרך כ׳ דף 309.

מזה בן מזה זה משה, לפי מאמר המדרש, רמז לשם המת. לא מת וכו׳, לפי יבמות צז, א: תלמידי חכמים . . . שפתותיהם דובבות בקבר.

71. נוסחאות למצבות ממשפחת הצירווי=Servi=צבי רשומות בל״א. לונה אשת משה מתה בשנת 1638, ע׳ סימן צ׳. ברח דודי וכו׳, שה״ש, ח, יד.

(322) 72

יעקב אלפארין

— — — ◡ — — — ◡ — —
ישיש מכלכל כל
במשפט רב
היה בדורותיו
לאות עולם
קרבת אלהים חי
יהי נקרב
יזכה בצדקתו
לאור נעלם.

ה"ה הישיש ונשוא פנים יקר ונעלה כה"ר יעקב אלפארין נ"ע נפטר יום ד' ג' אב השצ"ב.

(323) 73

מצבת קבורת יחיאל בכמ' שמחה קלימאני ז"ל

— — ◡
במלך בתומו בשכבו ובקומו
טהור לב ונקי ובעל בעמיו
ויצא בכי טוב כעץ לח ורטוב
ויציץ ופרח בהרי בשמיו
ישמח באורו ויפתח בדורו
שערים נעימים יכפר אשמיו
בריח שמניו וצדק לפניו
יהלך וישם לדרך פעמיו

נפטר יום ה' ראשון מחג הסוכות השצ"

(326) 74

מצבת קבורת הנכבד ונעלה כהר' יחיאל בן הישיש כהר' קלונימוס קלימאני זצוק"ל

— — ◡
שמור תם וישר מרדף צדקה
ומאזין צעקה ופודה וגואל
ומואס ושונא לחברת מרעים
ונחמד ונעים ומשיב לשואל
מחוקן מקובל בקרב קדושים
וכליל לאישים כקרבן בצל אל
הכי עוד בחסדו אלהים צבאות
לקץ ה – פלאות יחיה יחיאל

נפטר ז"ך ניסן השצ"א

72. ר' יעקב אלפארין או אלפארים היה מחותנו של הרב הגדול ר' שמחה לוצאטו והיו לו שני בנים, ברוך ומשה. ברוך שהיה חתנו של ר' שמחה היה פייטן ומשורר ושיריו סודרו לדפוס ע"י המשורר ר' יום־טוב וואלוואזון (Bondi Valvason) בשם „שירי ברוך" ויצאו לאור אחרי זמן רב בוויניציאה 1685 (ס.). שצ"ב=1632. אשתו של ברוך גילה (Ghele) מתה לפי ל"א סימן 160 בי"ד אדר שע"ה. השוה לזה כתבי, ח"א, דף 121 הערה 2.

73. חג הסוכות שצ"ג=1632. ויפתח בדורו שערים, צחות חדודית על המאמר יפתח בדורו כשמואל בדורו, ראש השנה כה, ב.

74. ניסן שצ"ג=1633. בצל אל=בצלאל, ברכות נה, ב.

(329) 75

שרה קורוניל

– – – – ◡ – – – – ◡ – –

שרה צבי ופאר לראש בניך
תעדי עדי כבוד וגיל תחנורי
הודך ועוז ידך ומעשיך
קרבן יהי לאל וקומי אורי
רב לך שלום נפשך ולקרוביך
כופר תהי להם במפעליך
ה"ה הצנועה ונכבדת מרת שרה קורוניל שנפטרה יום ד', כ"ג אייר השצ"ג נב"ת וי"א

(330) 76

רפאל הכהן פירו.

והכהנים הנגשים אל ה' יתקדשו

– – – – ◡ – – – – ◡ – –

כהן סגן נזר לדור ודור
אוה למושב לו ברום חביון
הנו בעולם זה ובפרוזדור
התקין והוא כהן לאל עליון
היקר נכבד ונעלה כה"ר רפאל כהן פירו ז"ל יום ה' י"ב אלול השצ"ג ליצירה

(331) 77

שמואל מצה

(ח' תנועות)

בחור מעם משכיל נבון
מזרע נודע בגוים
קנה לו שם טוב אל עצמו
קנה לו חיים נצחיים
מבית לוניל חתן מלך
הוא הראש הוא מצא חיים
כסלו שצ"ד ושמואל מת
ארבע בו בא ארץ ציים
אך נשמתו בשמי מרום
וצרורה בצרור החיים

75. מצבת שרה Coronel. יום ד' היה לא כ"ג כי אם כ"ד אייר (ס.). נב"ת=נפשה בגן תנוח; וי"א=ויברכה אלהים.

76. רפאל הכהן פירו Ferro מת בשנת 1633 והיה אביו של דניאל פירו שמת (ראה להלן סימן 117) בשנת 1644. אלול שצ"ג=1633.

התקין וכו', לפי אבות פרק ד' ט"ז.

77. שמואל ממשפחת Lunel היה חתנו של ראש הקהל בוויניציאה ר' חיים מצא (ס.) ולזה רומזות המלים „הראש... מצא חיים". ר' חיים מצא מת לפי ל"א סימן 74 בשנת 1588. כסלו שצ"ד=1633. לי נראה שהשמות מצא ומזה הם היינו הך.

מזרע נודע בגוים, אולי יש בזה רמז שהאיש מזה היה מזרע האנוסים. והשוה לזה לעיל סימן 69.

(332) 78

יהושע סרלבו

— — — ⏑ — — — — ⏑

מאד אהוב למעלה ומטה
מכובד ה׳ מכבד הבריות
יהושע להושיע רב הוא
בישראל ואומות נכריות
ושר־אל־בו בשום אופן דופי
והוא זקן ומלא תושיות
לאל עלה בי״ט כסלו שצ״ד
להתענג בגילות עיליות

(333) 79

מצבת הכלה מר״ת שורלינה קלימאני נ״ע

קינים בכי ונהי
על מות בת חמודה
כלה כמות שהיא
נאה וחסודה
נפטרה יום ג׳ ה׳ טבת השצ״ד

(80) 80

האשה אסתר.

עת לעקור גיל מלב ועת לטעת
דמעות נוזלים כתהום רבה
על מות חכמת נשים ואור זורעת
צבית חן כָּלב אריה לבה
חבלי לידה פתאום בלי מגרעת
הכי עלו ובאו אל קרבה
הן עוד הגל הזה לעד לדעת
שלום אסתר ומה יעשה בה
יום ד׳ לח״ה מחג הסוכות השצ״ד תנצב״ה

(358) 81

יצחק יוזביל הלוי.

(י״א תנועות)

קבר גבר תמים איש גומלחס״ד
יצחק יוזביל ונקי כפים
מבית לוי אהוב אוהב הריע
עלה ראש לשבט כימי השמים
עזב אורה הני־ ח דרך ארץ
ויהי איש אחד מן הרמתים

78. שר־אל־בו, Saralbo, שם משפחה בפיראדה שעדיין היתה נמצאת עד הזמן האחרון. גר־צדק בשם כזה שבא לפיראדה מפורטוגל נשרף ברומא בשנת 1583 (ע׳ מאמרי קינות על שריפת גר־הצדק ר׳ יוסף סרלבו׳, ב„מזרח ומערב„ ירושלים, כרך רביעי, חוברת א׳). ספיל רוטה במאמרו ב„דובנאוו־פעסטשריפט„ ברלין 1930 מוכיח שהשם הנכון הוא Saralvo. כסלו שצ״ד=1633. יהושע=Salvador.

מכובד וכו׳, לפי אבות פרק ד. בגילות עיליות=בישיבות של מעלה, לפי ברכות ל׳, ב.

79. כלה כמות, צחות=במיתתה, על המאמר בכתובות י״ז, ע״א.

80. חג הסוכות שצ״ד=1633. לדעת שלום וכו׳, אסתר ב, י״א; הנוסח הוא שקול בשורה ראשונה ב׳ תנועות, יתד וג׳ תנועות, יתד וג׳ תנועות; בשורה השניה יתד ושתי תנועות, יתד וארבע תנועות אבל בכמה מקומות המשקל לקוי.

צבית חן, היא היתה רכה וענוגה כצביה אבל לבה היה כלב הארי, לפי המאמר הוי עז כנמר וכו׳, אבות סוף פרק ה.

81. מצבת בנו זלמן רשומה לעיל סימן 31.

ידידי הר״ר ישעיהו זנה מעירני שיצחק בן לא״א כמה״ר יעקב יוזביל סג״ל זצ״ל איש הערלישהיים הדפיס את ה„מחזור אשכנז„ עם הדרת קדש בוויניציאה שנ״ט–ש״ס.

(335) 82

יצחק סאסו

— — — — — — ◡ — —
איכה ינוחם אב הבן
המר עלי בן יקירו
מורשי לבבו ניתקו
ויהי לאבל כנורו

יצחק שנת ששה סוסה
שאשו ששון כל מכירו
שצ"ו ומרחשון ב' בו
נקדר שביב ניצוץ אורו

(336) 83

אתה תאיר נרי ה'

אל השמים ממעל, ידין את האנשים החטאים בני בליעל, שמעלו בו מעל, בשנת שצ"ו ערב סוכות, נועצו הא'ש'מ'י'ם בקולות דממות דקות, אמרו לא טוב היות אדם זה, ומיד דמו יזה, ולא חשבו כי אל שדי יחזה, אני התנהלתי לאטי, ואור עיני מאחורי גם אין אתי, שלחו בלט ערל איש אכזרי, ולו שקלו את שכרי, ויכני אל החמש וימיתני, ויפג רוחי ממני, עשו זאת בלבבם רעיון, אנשי דמים ומרמה ואנשי בזיון, יבשו כצל יונה וכקיקיון, ילכו לחרפות ולדראון, ימחו מזכרון, ושמי טובי ה ספ,ירה ישאר לדור אחרון:

אקרא בגרון וב־ שופר אריע
לפני אל מלכי ברכים אכריע
לשו־פכי דמי למשפט ירשיע
לא י־עבור שנה אחד בם יריע
תפת וגיא בן הינם אותם יציע
אין ש־לום לרשעים אומר יביע
ושר מלאך מליץ בעדם מפגיע
אל נ־קמות ה' אל נקמות הופיע

82. אב, צ"ל אבי וקצר מפני המשקל. סוסה, לשון שושו, ר"ל, יצחק שהיה בן שש היה ששון כל מכיריו (ס.). חשון שצ"ו=1635. מצבתם של יצחק ובילה שאשו, אולי אבותיו־הזקנים של המת רשומה להלן סימן 105. בל"א רשומה המצבה של ר' יעקב שאשו שמת בשנת 1596, ע' סימן 80. והשווה לזה דיואן לר' עמנואל בן דוד פראנסיש ע"י ד"ר שמעון ברנשטיין, הוצאת „דביר" תרצ"ב סימן ע"ז.

83. שורה 4: אחד, ס. מתקן בכה"י אחת מפני שהוא חושב שזה מוסב לשנה (אבל הוא משאיר יעבור, בל"ז). לדעתי הנוסח הנכון הוא אחד וזה מוסב על „אחד" מהאשמים. האשמי"ם, באותו שם ובאותם הסימנים ממעל למלה זו ר' יהודה אריה ממודינה מציין את חבורת הרוצחים היהודים שהרגו את בנו זבולון (ל"א סימן נ"ב) וזה מבאר את פליאתו של ברלינר על מובנו של המלה הזאת. המשקל בנוסח הוא שתי תנועות, יחד ושתי תנועות, ארבע תנועות אבל בכמה מקומות המשקל מסורס. תשרי שצ"ו=1635.

84 (379)

יצחק רוקיס.

— — — ◡ — —
עוברי בעמק זה
לחקור עלי עולם
משחית להר איתן
איש טוב גדול דעה
יצחק לבית רוקיס
נפטר בכ"ד אלול
תומך וגם מדריך
יזכה לגן עדן

— — — — —
במאד הגדילו
איך הוא ברגע
יביא בנגע
ולא יבהלו
ערב כנופת
עם הוד ונזר
אל עם ועזר
ישחק לתופת

נפטר לעולמו שנת השצ"א

85 (338)

— — — — ◡ — — — ◡ — —
יפית במראיתך לעין רואיך
נעמת ביראת אל ושם תשורי
אל תיראי אם קצרו ימיך
כי רב שלום נפשך וקומי אורי
ה"ה מרת בינוינידה אשת הגביר הר'
אברהם פאפו יצ"ו שנפטרה יום א' י"ט
סיון שצ"ו תנצב"ה

86 (340)

שרה אשת ליב סאראוואל

— — — —
פנה שרה
חמדת נשים
צלע נכון
אליו היתה
חמש כסלו
מוצאי שבת
תנוח נפשה
צדקניות

פנה זיוה
אל מקורה
ליב סראוואל
שמחה אורה
שי"ן צד"י חי"ת
מנו סרה
עם הנשים
בתפארה

84. יצחק Roches מת בשנת 1636. יצחק – ישחק, לנע"ל. מדריך, המת היה כנראה מלמד.
85. בינוינידה, באיטלקית Benvenuta. השוה לזה סימן 123. סיון שצ"ו=1636. בעלה אברהם הכין נוסח מצבה לקברו בחייו והנוסח רשום בסימן 123.
86. קשה לחשוב שליב סאראוואל (Saraval) זה הוא הרב הגדול הידוע שמת ביום ב' אייר שנת 1617 (ע' כתבי, ח"א, דף 116). מהמלים ,צלע נכון אליו היתה' צריך לדון שבמות האשה (כסלו שצ"ח=1637) הבעל היה עודנו בחיים.

(387) 87

מצבת קבורת הישיש כה"ר אברהם שלום יבא שלום ינוח על משכבו

– – – ⌣ – – – ⌣

שאו קינה כבת יענה
לשר נדול לקחו אל
שנת השצ"ז בהו"י אלול
שמו אברם ושלומי אל
ימי חייו שנות נ"ח
ומדותיו לכל שואל
אמונה היתה אתו
ושמח בחלקו אל
בני דורו מעורר טוב
ושלום רב לישראל
בגן עדן יהי חלקו
ויחיה אז בבוא גואל

(389) 88

אסתר אשת רפאל פינסו

אשת חיל עטרת בעלה

– – – ⌣ – – – ⌣

מהוללה ביראת אל
עטרה היא ותפארה
לאיש חיל רפאל הוא
לבית פינסו מהודרה
שמה אסתר בחייה
ועתה היא מאושרה.

(341) 89

דניאל משקיטה

– – – –

מה יתאונן ומה יאמר
בחור מעם על יום המר
אם כך נגזר מאל עליון
לקחת לו תוך אפריון
מת דניאל איש חמודות
בן כ"ף שנים טוב במדות
מוהל בקי עוזר דלים
בית משקיטה רוב הלולים
נפטר יום ש"ק ונקבר יום א' כ"ה ניסן
השצ"ח

87. אולי בנו של יוסף שלום, ע' להלן סימן 136. אלול שצ"ז=1637.

88. שם הבעל היה Raffaele Penso. ואולי זה היה אחיו או דודו של יוסף בן יצחק פינסו, מבני האנוסים, מחבר הדרמה העברית הראשונה הידועה „אסורי התקוה".

89. דוד לבית Mascheto היה מוהל בגיל של עשרים שנה. מת בניסן שצ"ח=1638. יום א' היה לא כ"ה כי אם כ"ו ניסן (ס.).

(342) 90

מצבת קבורת מרת לונה אלמנת
הישיש כה"ר משה צירווי זצ"ל
(י"א תנועות)
יפעת חמדת נשים לשאול הגיעה
כל הוד יקר תבל בחול טמנה
היא עם צדקניות עד יום קומנה
נפשה תוך עדן גן אך שם הרגיעה
אור הבהיר אורה שואף זורח
עמה עמד בזבול שמש ירח.

(343) 91

דוד אבוהב

(ח' תנועות)

על מות לבן דוד נאהב
אביו לזכור חטאו גורם
כתב בבכי בגדו פורם
בן הוא לשמו–אל אבוהב
נפטר יום א' כ"ו טבת השצ"ט.

(344) 92

שרה אשת לוי

צבית חן שרה שמה
ללוי אישה נפשה תרהב
כמו ישפה ואחלמה
יופי פני־ה כזהב
לכל עני פרשה לחמה
תשחק לשאול קורא הב הב
שנת שצ"ט לשבט ראשון
זרח לה אור בלא אישון

90. סשה צירווי מת בשנת 1632 (ע' לעיל סימן 71). ירח, רמז לשמה Luna. בשולי הדף: 1638.

91. ר' שמואל אבוהב (או אבואב) אבי הנער המת, הלוא הוא הרב המפורסם בעל השו"ת „דבר שמואל" (ע' אדותיו ואדות שאר בניו בתנ"י דף 360 וע' גם „כתבי", ח"א במקומות שונים). הנער מת בב' לינואר שנת 1639. ילדו השני, אברהם מת בשנת 1643 ומצבתו רשומה להלן סימן 114. וזה סה שכותב נירונדי דף 364: „משמים הביט ה' לנסותו בצרות רבות ולמ"ר שמואל איתרע ליה מילתא בפטירת בניו הקטנים וכפעם בפעם כבוא אליו דבר מלך שלטון ברך על הרעה מעין הטובה הוכפלו צרותיו תכפוהו אבליו בהצדיק דין שמים עליו נ' לבני ז' להספד ז' לניהון ולתספורת ויעל על עלית הצער ויבך אנא ה' אמור די לצרותי והנשארים בני תן להם חיים ארוכים לתורה ולעבודה, להכין אותה ולסעדה, ואברכה שסך שלא תפסוק תורה מזרעי וזרע זרעי, אב לבנים יודיע את אמתך ויחודך בעולם".

נוסח המצבה הנ"ל נתחבר ע"י ר' שמואל אבואב בעצמו בהיותו בן כ"ט שנים (ס.).

92. צבית חן (Servá) רמז שהמתה היתה ממשפחת הצירווי. שבט שצ"ט=1639.
בלא אישון, ר"ל, עיניה נסגרו אבל זרח לה אור.

(345) 93

מה יפו פעמיך אחותי כ ל ה

(ו' תנועות)

צר לי על אב יבכה
אחי גם אהיותי
בראות חלופים זה
קברי היא חופתי.
ה"ה הכלה היקרה וצנועה מרת בונה
שמה בת הגביר הנעלה כה"ר דוד ן'
נ ח מ י א ש נר"ו, נפטרה לבית מנוחתה
יום ה' י"ט תמוז שצ"ט

(346) 94

מצבת קבורת מרת פ ל א'ט ה אשת
כמ' מ ש ה צ י ו י ד א ל יצ"ו

— — — —

כסף נבחר איך נא הושחר
או זיו שמש איכה קדר
איך שושנה הודה פנה
בין החוחים קוץ או דרדר
חבלי לידה איך ברעדה
אם בלבושה עוז גם הדר
קימוש חוח אמיץ כח
מרוב אונים איש לא נעדר
נפטרה יום ב' י"ט תשרי שנת ת'.

(347) 95

מצבת הבחור המשכיל כמ' אלישע יצחק לוצאטו ז"ל בכמ"ר יהודה יצ"ו

— — — —

אל כל שואל עובר ושב
בא מקרוב או ממרחק
אנה פנה אנה הלך
ח ת ן תמים רגלו דחק
אתה קורא זה תאמר לו
יושב בש־ מים י צ ח ק
נפטר יום ה' ה' כסלו שנת ת'

93. דוד ן' נחמיאש היה אחיו של יוסף ן' נחמיאש, שניהם בניו של ר' יצחק ן' נחמיאש, משפחה רמת היחש בוויניציאה שבאה לאיטליה מן הגולה בספרד. דוד ויוסף היו ידידיו ותומכיו של ר' יהודה אריה ממודינה ובספרו של הריא"ם „בית לחם יהודה" בהקדמה הוא מדבר אדותיהם בדברי חבה והוקרה. בנו של דוד היה שמואל, אחד מתלמידיו של המודינה, ושמואל זה הלוא הוא המומר הידוע שנקרא אחרי המרתו Giulio Morosini. השוה לזה דיואן, סימן 23, הערה; ע' מאמרו של ד. סימונסן ב„פעסטשריפט־בערלינער", ברלין 1903, דף 340 ואילך. נוסח מצבתו של יצחק ן' נחמיאש שהיה נקרא „בעל תשובה" (Baal Tesuba) ושמת בשנת 1631 רשום בליא סימן קפ"ח וע' הערתו של ברלינר, שם.

יום ה' י"ט תמוז שצ"ט=כ"א ליולי 1639.

94. כסף, אולי תרגום שמה לאיטלקית Plata מתה בתשרי ת=1639. בעלה משה ציווידאל היה עוד בחיים („יצ"ו"). אין זה איפוא אותו המשה ציווידאל מסימן 21 שמת בשנת 1609. (שם אשתו של זה האחרון היה דיאמאנטי, ע' דיואן, סימן רס"ד).

95. חתן תמים, יושב בשמים יצחק, צחות. מת בכסלו ת'=1640. נוסח המצבה נדפס ב„יודישע צייטשריפט" לגיינער שנה ט' דף 209.

(82) 96

קול נהי ומספד מאת הצעיר יהודה בכמה"ח שמואל הכהן ז"ל מהחזנים מפאדווה, על אשתו הצדקת מרת מינד"לן בת כמ' יוסף הכהן תמרי ז"ל, נפטרה ליל ביאת יום ה' ש' שבט ה' ת' תנצב"ה

(ח' תנועות)

אשת חיקי ומנת חלקי
תפארת ונות אהלי
זכרך לא יסוף מאתי
מראך בילדינו אצלי
האל יתן לך משכורתך
על תגמולי חסדך מולי
ולקץ הימין פה אתך
ישוב יתמוך עוד גורלי.

(348) 97

מצבת הישיש ונעלה כה"ר יוסף ציווידאל ז"ל

— — — —

יוסף בש מים ישחק
שם ממרחק הביא לחמו
מן כל דורו סר שר צלם
לסבול עולם נטה שכמו
גמל חסד רש ושב
הון לא חשב ברוך טעמו
מעח לדך וצבי דלים
עזרת גולים כן הוא כשמו
נפטר ליל ש"ק ד' שבט שנת ת' תנצב"ה

(349) 98

אבן שלמה על קבורת הבחורה מרת דולציטה נב"ת

— — — — — ⌣

צבית חן בזה
וכל משמן רזה
ונפשה היא עולה
תמורה לתרומה

בוי"ו א"ב הנכאב
שנת ת' נכתב תו
להמית ולהחיות
נעימה ותמימה

96. את נוסח־המצבה הנ"ל פרסם סואבה מתוך כה"י ב„יודישע צייטשריפט" לניינער שנה ט דף 212 ולפי דעתו חבר את הנוסח ר' יהודה אריה סמודינה ל„בקשת" הצעיר יהודה הכהן מהחזנים. (יהודה חיים כהן מהחזנים=יחכ"ם) ור' יהודה בן שמואל זה הלוא הוא הרב והרופא המפורסם יחכ"ם שאדותיו כותב נירונדי בתנ"י דף 148 (סימן קע"נ) שהוא „אור מוצל מאש הנוף שנהיתה בעירנו בשנת השצ"א". נכדו של ר' יהודה זה היה הרב הגדול יחכ"ם שפסקיו נכללו ב„פחד יצחק", ע' נם תנ"י דף 141 סימן כ'. שבט הת'=1640. שמואל כהן מהחזנים נזכר ע"י מורטרה דף 10 וע' נירונדי דף 342. אביה של מינדלין הוא אולי יוסף כהן תמרי הרשום בסימן 39.

97. יוסף, צחות, בסקום יושב בשמים (תהלים ב', ד'); נמ"ל חס"ד, היה מחברי חברת נסילות הסדים; צבי דלים, רמז לשמו ממשפחת הציווידאלים. שבט ת'=1640.

98—99. צביה – Serva. נעימה – דולציטה. אב ת'=1640. תמוז ת"א=1641. מבכית ה – תמוז, צחות, על יחזקאל ה, ד.

(350) 99

ואישה הבחור כמר יעקב צירווי תנצב"ה

— — — — — ⏑

שנת התי"ו ואלף
זמן רע קל חיש בא
וצדיק אז נשבה
וברור, לא רמז

אנשים מגידים
תבונות ותנובות
ונשים יושבות
מבכות ה' – חמז

(351) 100

גבריאל חביב

(ו' תנועות)

האיש זה גבריאל
גם שב הוא גם ישיש

צדק נפשו עם אל
היה כדמות תרשיש
נפשו אליו חביב
יותר מכל ממון
ולכן חומה סביב
תהיה אצלו אמון
נפטר יום ד' כ' אב שנת ת'

(352 101

אהרן בן שמואל סאציל

— — — ⏑ — — — ⏑ — —

איש תם הכי כשר בכל ימיו
מקדים בשלום כל וטוב שואל
נפטר לעולמו ואל עמיו
הלך וישן לו כמיכאל
הת"א וראש כסלו ולשלומיו
נקרא אלי אביו ולשמואל
הר' אהרן סאציל ועל תומיו
יחיה לעת מתים יחיה אל

(354) 102

מצבת קבורת מרת עלינא אלמנת הח"ר יוסף לוי זצ"ל

— —	— — — ⏑	— ⏑	— — —
נפשי	עלי־נא אל	שמי	שמים
התע־	נני כעת	בזיו	וזוהר
תקחי	אזי מתן	ותרבי	מוהר
שמה	בששון תש־	אבי	המים
אז תא־	מרי במקום	אשר	חוצבה
קמה	אלומתי	וגם	נצבה

נפטרה יום ד' ה' שבט הת"א

100. גבריאל Haviv מת בשנת 1640. שורה 5–6 בהיפוך ממאמר הגמרא סוטה יב, א: צדיקים מטונם חביב עליהם יותר מנופן. והכונה שהמת היה בעל צדקה גדול.

101. אהרן בן שמואל Socile מת בכסלו ת"א=1640. כמיכאל, מת כשתפילת מי כמוך באלים במיו.

102. קמה אלומתי וכו', בראשית לז, ז, (נשמתי) רמז על שם בעלה יוסף. ת"א=1641.

103 (355)

יעקב יצחק ישראלי.

(ו' תנועות)

מזאת הנשקפה
יכיר הבן יקיר
כי תחתיה עומד
נטמן נטע נאמן
זקן ומאד נכבד
חונים בו כפנינים
שבת הוא בשנת ב"ת
שלו ובלי עולב
עד קץ ימין אז אל
יעקוב, יגל יעקב

מזאת אבן מקיר
גם כל איש השואל
איש תם ישר נאמן
צדיק וירא האל
ישיש ונשוא פנים
מדות איש טוב יואל
הלך יום ב' כסלו
עם למלאך הגואל
ישים מישור עקוב
גם יצחק ישראל

104 (356)

מצבת קבורת הישיש כמר' יצחק שאשו ז"ל

– – – – ◡ – – – ◡ – –
הן ר"צפת בהט
ודר וסוחרת
איש תם וישר הוא
נקי כפים
יצחק הלוא ישחק
ברוב תפארת
סלע מצודתו
ברום שמים
פטר יום ה' ד' כסלו הת"ב.

105 (357)

ואשתו מרת בילה תנצב"ה.

יפה כתרצה
צבי ועטרת
נזר לראש צדיק
זהב פרוים
יחד שנת ת"ב
החליפו כח
כאן מצאה יונה
לכף מנוח
נפטרה יום א' ט' שבט הת"ב

103. מצבת יצחק Israeli. מזאת הנשקפה, צחות, שה"ש, ו, י. ש' 2. יכיר – יקיר, הקבלה ולנע"ל. כסלו ב"ת=1641.

104—105. מצבה של יצחק Sasso. אולי נכדו של הנ"ל, רשומה לעיל סימן 82. סלע, באיטלקית סאסו. כסלו הת"ב=1641. יפה=Bella, שבט ת"ב=1642. וסוחרת, יחד מיותר. לכף מנוח, הכיוון אולי לכף בכ"ף צרויה=אבן, סלע=סאסו.

(360) 106

מצבת קבורת הצנועה מרת אסתר
תנצב"ה אשת הנעלה כה"י יעקב מוניס
יצ"ו

(ח' תנועות)

הנך יפה וצבית חן
חכמת נשים ופאר בעלך
מות הסיר הרים השליך
הדרת ראשך צדק מכתיר
מכון שבתך אם תוך רמה
אל תגורי כי רע ומר
תחת צלי האל יאמר
גם אנכי אסתיר הסתיר
נפטרה יום ד' כ"ח אייר הת"ב

(359) 107

קלונימוס גרשין

— — — —

איש תם ישר — גם זה ירמוס
אוהב חכמה — שונא לצון
מבית גרשין — וקלונימוס
סוחר טוב ומ־ — בקש רצון
שומר משפט — דת או נימוס
היה תוכו — בכמו חיצון
ז"ך באדר ב ת — שלום בואו
בשמים — הכין כסאו

(361) 108

מצבת קבורת הנעלה כמר יצחק ישראל מילו ז"ל

— — ⌣

לאיש זך וענו — וצדק לפניו
דבריו מכלכל — ויש יידו לאל

כקרבן מכפר — ומרבה לספר
הרי זה משובח — ומשיב לשואל
ככליל לאשים — בקרב קדושים
חסידים בכבוד — ומלאך הגואל
לעת קץ ישובון — בשיבה ינובון
ירנן וישמח — ויצחק ישראל

נפטר יום א' ג' סיון הת"ב

106. מצבת אסתר Munis. אסתר אסתיר, צחות על מאמר חז"ל חולין קלט, ע"ב; ואברהם מוניס הרשום להלן בסימן 116 היה אולי בנם של יעקב ואסתר. אייר ת"ב=1642.

107. מצבת קלונימוס Grassin. אדר ת"ב=1642. מצבות למשפחת גרשין רשומות בל"א סימן כ"א ובדיואן סימן רכב; דת או נימוס=תורה עם דרך ארץ. תוכו בכמו חיצון, לפי המאמר תוכו כברו, יומא ע"ב, ע"ב. סוחר טוב, חידוד לשוחר טוב.

108. מצבת יצחק ישראל Mello, מת בשנת 1642; ויצחק ישראל, השוה לזה סוף סימן 103.

(362) 109

חיים פראנקו ד' אלמידה

— — — ⏑ — — — ⏑ — —

קבר אלי גבר מאד נשא
שוכב ולא־מת הוא לבד קרבו
צדיק במותו חי ובזכותו
יוסף ה' לו שכר טובו
עלה שמי רום ב'ת וט'ו אלול
אל אל יפרע כה שטר חובו
חיים ואל מיתה מנת חלקו
כי על נדיבות קם נדיב לבו
לכן אמור לשואלים מי זה
זה איש אשר רוח אלהים בו.

(369) 110

יוסף פראנקו די אלמידה.

— — — —

על בן יקיר	אבן מקיר
תזעק תצעק	מר קול אויה
כי רך שנים	ופאר בנים
ב'ך תשרי רד	ארץ ציה
ד' ת בא יוסף	כל טוב אוסף
פראנקו אלמידה	עד כס־יה
אך אל עת קץ	גם הוא יקיץ
ישוב יחיה	כעת חיה

(363) 111

בנימן בן יהושע באלדוז.

— — — —

יום כף תשרי	בשנת הת'נ
אביו קרא	לו בנימן
באלדוזה בן	ליהושע
לרעות קהל	לבו הזמין
נכבד נדיב	אל כל צריך
חונן נותן	רוב תנחומין
זקן עלה	למנוחת אל
אל גורלו	עד קץ ימין

(365) 112

יעקב עמר.

— — — —

אבן מקיר	תזעק תאמר
פה נקבר ה'ר	יעקב עמר
איש תם ישר	עם כל בשר
דרכי האל	תמיד שמר
ערב שבת	רוחו שבת
ח'י סיון ת'נ	נפשו נשמר
אשרי בניו	ילד גדל
זרעם יפרח	כדמות תמר

109. מצבת חיים Franco d' Almeda ויפרע־כה, העין מתבטעת בצלצול של נו'ן). מת בשנת 1642; ולא־מת=אלמיתה.

צדיק במותו וכו', לפי ברכות יח, ב: צדיקים במיתתם קרוים חיים.

110. יוסף שמת בשנת 1643 היה כנראה בנו של חיים הנזכר בסימן הקודם. ויוסף זה היה כנראה אביה של אסתר שנישאה לדוד קרולהו, נשואין שלכבודם חבר ר' משה זכות שיר־אפריון, ע' מכס ווייס, קטלוג של כתבי־יד קויפמאן דף 159 סימן 96a. להלן בסימן קכ, וקכ'א נמצאות שתי נוסחאות שנתחברו ע"י ר' משה זכות למצבת שמואל ברוך קרולהו, כנראה, קרוב למשפחתו של דוד קרולהו הנ"ל.

111. ב„כתבי" דף 176 סימן קצ'א מזכיר ר' יהודה אריה מסודינה בין „הקצינים הנבחרים שבאו לפנינו (בשנת שצ'ט) מק'ק בית הכנסת קאנטון בוויניציאה' את „כמר בנימן באלדוז". ובדיוקן סימן קס'ז נמצא שיר בארמית ב„נשואי כמ' בנימן בן כמ' יהושע באלדוז". שם אשתו היה שרה. הוא מת בתשרי ת'נ=1642.

ומרטרה דף 19 משער שהשם באלדיז מוצאו מהשם Valduggio. אביו קרא וכו', בראשית לה, יח.

112. עמר, שם רגיל בין יהודי פיימונטי. ואולי היה אחד מבני משפחתו של ר' דוד עמרו (Amaru) שבא מארץ ישראל בתור שליח לקהלות איטליה והיה משתקע לעתים קרובות בוויניציאה. ע' „כתבי", סימן צו, ק'ו, ובח'א דף 167.

(368) 113
האחים יהודה וברוך ואחותם סול בשושן

— — —

למי אוי ואבוי למו אב מקבר
שלשה כאחד ילדים ורכים
בערב שנת ד״ת יהודה בשושן
ונחמד ונעים ויניק וחכים

אחרת לאחיו

וברוך ואח לו בי״ד אחריו בא
ושוים בחולי מעונים ומוכים
ורוחם ונפשם יקבל אלהים
כנפש קדושים טהורים וזכים

הנערה שול אחותם

מאירה כשמש ויפה כשושן
בחנ דת בראשון ושמחה לתוגה
וחוך גן ועדן תקובל ברצון
עדינה ורכה מאד וענוגה

ושני אחים ואחות הנזכרים הם שלשה בנים מכמ״ר יצחק ן׳ שושן יצ״ו

(367) 114
אברהם אבוהב

— — — —

קרבן אשה טלה נבחר
הונש הוקרב לפני עליון
הוא אברהם בן אבוהב
תלמיד נחמד אין לו פדיון
יום העברה בשנת הד״ת
נפשו עלתה אל רום חביון

(370) 115
שמעיה בן משה הלוי

(יתד ושש תנועות)

לישראל היום קשה
אשר עת אור שמש הועם
שמעיה בן האיש משה
סג״ל בחור ומאד נעם
בחשון דת ענו כשה
אשר הוא סוף אדם טעם
ואל אומר, קרבן אשה
הרימותי בחור מעם
ובת היקרה לאחיו מעולה
לפניו קבורה כיהלום תסולה

(373) 116
אברהם מוניס

(ח׳ תנועות)

פה שר גדול אל ישראל
רודף צדק כל לב חומד
אומן אמון איש הגואל
טוב לכל ולהשיב לומד
עת ד״ת ודין האל הואל
אייר יום א״ו גופו השמד
תוך גן עדן לפני האל
אברהם עודנו עומד
ה״ה היקר נכבד ומאד נעלה כה״ר אברהם מוניס

113. אבן שושן, שם משפחה מנולי ספרד, שנסתרס באיטליה במשך הזמן לשם Besusen (ס.). שם הנערה שול=שטש=Sol. יהודה מת ערב ראש השנה ת״ד=1643; אחיו ברוך מת בי״ד תשרי לאותה שנה והנערה שול מתה בראשון לחג השבועות 1644.
יניק וחכים, קידושין לב, ב. למו אב, חידוד למואב.

114. התלמיד אברהם היה בנו של ר׳ שמואל אבואב בעל השו״ת „דבר שמואל׳ והיה נקרא על שם אברהם אביו של ר׳ שמואל (ע׳ תג״י דף 23). השוה לזה סימן 91 לעיל. אברהם מת בשנת 1643.

115. סג״ל=לוי. יהלום=שמה היה דיאמאנטי. מת בחשון ת״ד=1643. השוה לזה סימן 51.

116. אמון״איש=Munis. מת בשנת 1644.

(374) 117

— — — ⏑

מלון קבר כאיש בקש
וגם מדור כאפריון
בתום דרך ולא עקש
והוא כהן לאל עליון

ה"ה כמר דניאל בכ"ר רפאל כהן
פירו ז"ל נפטר יום ב' וי"ו סיון הת"ד

(375) 118

יצחק בן יעקב עובדיה

— — — —

איכה יועם בחור מעם
ובטוב ימיו כף טית שנה
יצחק היה בית עובדיה
בן אל יעקב נבר בינה
יו"ד דלי"ת מרי חשון יום מר
בשנת תי"ו ה"א הודו פנה
ולקץ ימים עם כל תמים
ישוב יפרח כשושנה

(376) 119

מינדלה ריקה דילמדיגו

(ו' תנועות)

עלה מינדלה ריקה
בת לכמר מתתיה
כהן לבית רופא
יפה ברה תמה
א' כסלו הת"ה
בת ח' שנים בלבד
האל קרא אותה
ותלך העלמה

117. כנראה בנו של רפאל כהן Ferro מסימן 76. ובקטלוג של כתבייד קויפמאן דף 158 מאכס ווייס רושם מתוך אוסף שיריו של ר' משה זכות (סימן 459 מספר 60a): Carm. nupt., fuer Abraham Halevi und die Tochter des Daniel Ferro." ולהלן באותו אוסף של הזכות מספר 61b רשום שיר לכלולות מנחם בן דניאל פירו עם אסתר בת דוד ישורון. שיר אחר לכבוד אותו מנחם פירו רשום שם להלן מספר 83a.

118. מצבת יצחק בן יעקב Servadio. שמת בשנת 1644. אביו יעקב היה בן שמואל מת בשנת ש"ץ 1630 ונוסח מצבתו שנתחבר ע"י ר' יהודה אריה ממודינה רשום בדיואן סימן רי"ח. בין תלמידיו הריא"ם מונה את מנחם בן יעקב (כתבי סימן קפ"ב) וזה היה כנראה אחיו של יצחק הנ"ל.

119. מצבת הנערה Mendla Ricca Coen Delmedigo. כסלו הת"ה=1644; ותלך העלמה. שמות ב, ח.

C

(1645–1650)

(383) 120

מצבה שחבר החכם משה זאק'וטו יצ'ו לשים על קבורת כמ' שמואל ברוך קרואלייו ז'ל

— — — —

לו אל קנה עת פה חנה
בחור בחור בחוֹר הזה
בשנת שק"ד שקד פנה
מעקמי או נס הנבזה
וביום בא בב־ ריית נאמנה
נקרא כשמו־ אל החוזה
ברוך הוא גם ברוך כּוּנָה
ושני חייו מספר יזה
היה שאול רק בן שנה
ובסוף טבת נסע מזה
מהר שבתו ותשובתו
הרמתה כי שם ביתו

(378) 121

שמואל ברוך קרוליו

— — ⏑

תקיעה תרועה ושבר שמואל
לקדרות מאורו בשחרו בעת מות
בעודו באבו בחיר עם ברוך אל
ותוכו כברו בלי תוך ומרמות
ונדיב נדיבות מיעץ לשואל
ויק"ר וא"ליו פעולות שלמות
שנת דת לדת בא ופנה פנואל
ואתה שנת ת"ה למשכב שלומות
בטבת בטוב זה לרום נחליאל
מעולה ומנח־ ליאל לבמות.

121–120. החל מסימן זה עד סימן 144 נכללות הנוסחאות שהוכנסו אל האוסף כנראה על ידי ר' יצחק מן הלויים. מצבת האנוס הצעיר שמואל ברוך Caravalho (או Caravaglio) ששב לדת ישראל בשנת 1644 ומת שנה אחרי תשובתו. השם שמואל ניתן לו בהכנסו בבריתו של אברהם אבינו ולזה רומזות המלים אלקנה, חנה – ותשובתו הרמתה (וגם עלה למרום). כונה= נקרא. מספר יזה=22, היה בן כ"ב בתשובתו. בחור (צעיר). בחור (לשון בחירה) בַּחוֹר=בקבר. מת בטבת ת"ד=1643. וע' גם בסימן הבא. השוה לזה סימן 110. תקיעה וכו', ר"ל צעקה ויללה על מות שמואל; ותוכו=תוך, לנע"ל. הראשון לשון פנימיות והשני לשון שקר.

ויק"ר ואלי"ו=שם משפחתו קרוליו; ומנחיאל לבמות, עדה"כ במדבר כא, יט.

122 (380)

מצבת החסידה והצנועה מרת שורלינה אלמנת כה"ר שמחה קלימאני זצ"ל נפטרה יום ש"ק כ"ד אדר שנת הת"ה ליצירה

(י"א תנועות)

ז"ך יום אדר הוכן — כסאה ממעל
למקום שלוה השקט — עם רב מנוח
ש ר ה הוד כל נשים — נזר הבעל
כי מן חסד טובה — אין איש לזנוח
מותה יתן צוקה — יגון גם יעל
כל בת עמה — ידכה ישוח
אך עת ישוב מקדש — חזק מבדק
יפתחו לה מהר — כל שערי צדק

123 (390)

לשים על מ"ק כמ' אברהם בר' יצחק פאפו יצ"ו בחיים חייתו

(י' תנועות)

תכנתי קברי זה מקדמוני
עת הייתי בחור ובטוב שנים
יאמרו יום ארד בו כל העמים
פה א ב ר ה ם זקן בא בימים

124 (384)

מ ר ד כ י ל ו י

הספד ונהי קינה פה מבעי לן

(י' תנועות)

על מות מרדכי משה יוחנן
לוי, סופר, מהיר, מליץ, בן דעת
וגדול עצה כי כן אל לו חנן
בשנת הת"ו יום ח"י ירח כסלו
פתע פתאום כסהו הענן
בא למי נוחה ובכן פנה שבק
חיים אל ישראל ולרבנן

122. אדר הת"ה=1645.

123. זקן=פאפו. מצבת אשתו בינוינידה שמתה בשנת 1623 רשומה לעיל סימן 85. בל"א סימן קע"א רשומה מצבת יצחק פאפו, כנראה אביו של אברהם. גם יצחק הכין לו נוסח־מצבה בחייו.

124. מרדכי Angelo Levi, סופר, מת בכסלו ת"ו=1645; כסהו, ובכ"י כסתהו, בלשון נקבה ללא צורך.

(386) 125

נפתל״י אילה שלוחה הנותן אמרי ספיר״ה

— — — —

יושר עמו עד יום תומו ובכל לבו שלם היה
איש טוב נקרא האל ירא שומר תורה נפש חיה
לכבוד קונו תמיד עינו לכן עתה הוא יראה יה
לפני מלכו הכין דרכו ובחין ערכו שם לשמיא

נפטר כ״ח תשרי הת״ו תנצב״ה

(391) 126

מבית אב״ן דנ״ן לאברהם לאחחת קבר ז״ל

(י״א וי״ב תנועות)

ציון אל שר שלום איש הבינים
טוב איש חנון חונן חונה כאיש חוני
ב״ן ד״ן א״ן הוא רב טוב כמלא חפנים
סומך חומך מחזיק ידו יד כל עני
ש ק ט שקט נדיב ורחב ידים
כסלו שָׁלוֹ נח ויהי ביום השמיני
ויקרא לו מלאך מן השמים
אברהם אברהם ויאמר הנני.

(392) 127

יהודית אשת אהרן עוזיאל

— — — ◡ — — — ◡ — —

— — —

אשה כדת משה פאר נשים
ובדת יהו״דית רבתה תפארת

חזקה בעו״ז וא״ל ידי רשים
ולאהרן בעלה בטוב חוברת

נפלה בעת לדתה בפח מוקשים
כסלו בראש חדש והיא נקברת

ותט שנת ת״ט אל כבוד הוריה
כי יתנו לה מפרי ידיה

125. אמרי ספירה, צחות, במקום אמרי שפר, בראשית מט, כא. בכתבי דף 117 סימן ק״כ ריא״ם משתמש באותו הכתוב לכבוד ספר של ר׳ נפתלי אשכנזי „נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר׳ ומזה אפשר לדון שהמודינה חבר גם את הנוסח הנ״ל. בשנת 1645 היה כבר קרוב לבן שבעים וחמש ויש לנו כמה נוסחאות של מצבות שחבר בשנת זקנותו זאת. השוה לזה דיואן סימן כ״ז. תשרי הת״ו=1645.

126. הנוסח הנ״ל נתחבר ע״י ר׳ יצחק מן הלויים, נכדו של ר׳ יהודה אריה ממודינה (ס.). כסלו שק״ט=1648. אברהם Abendanan היה כנראה אביו של בנימן אבנדנן שלכבוד חתונתו (עם לונה נחמיאש אולי בתו של ר׳ דוד ן׳ נחמיאש הנזכר לעיל בסימן 93) המודינה חבר שיר״ תהלה וברכה, ע׳ דיואן, סימן קצג.

127. יהודית (Giuditta); בעוז ואל=עוזיאל; מתה בשנת 1648.
הוריה (שהיו במתים); מפרי ידיה=שכר מעשיה הטובים, עולם הבא.

(403) 128

מצבת קבורת איש האלהים ה"ה הגאון המופלא כמוהר"ר שמואל מסעוד זצוק"ל

(ח' תנועות)

אם חשון זיו נַוֵי שרף
נרי האיר צור עולמים
אם גופי גר במקום שרף
נפשי חיה שם במרומים
אם רוחי הוא כדמות שרף
כשמואל הייתי תמים
על כן האל צירי חבש
בשנת זב"ת חלב ודבש

(408) 129

בפאדווה הת"ח
יעקב יפה

(י' תנועות)

רחם עלי עובר פה פעמים
כי מכתי נחלה ובלי רופא
נפלתי ובתוך שבולת מים
בדרך אויה לי יע"קב יפ"ה
מיתתי כפרה לשמים
אתפלל ובחוזק אך לא רפה
אל אומר המשל לו תהלה
כי עולם ים זועף רב מצולה

(404) 130

רפאל ולינסין

(ו' תנועות) ⏑ — — ⏑ — —
זרח בחשך אור לישרים
חנון ורחום וצדיק
מצבת איש ישר עטרת זקנים
תמים גם מרע סר בשלש זמנים
קרבו ימיו נמסר לשוכן מעונים
ז"ך טהור ומאושר בעדן עדנים
ה"ה הישיש ונשוא פנים כה"ר רפאל
ולינסין נ"ע, יום א' ח' אלול הת"ח
תנצב"ה

128. ר' שמואל מסעוד היה מגדולי רבני וויניציאה, ראה אדותיו תנ"י, דף 323 סימן י"ב, וע' גם „כתבי" דף 175 סימן קפט. נוסח־המצבה הנ"ל נדפס ב„מתק שפתים" לד"ר ח. ברודי, ברלין 1892 דף 95. המשורר ר' יעקב פראנסיס (ע' שם) קונן על מות ר' שמואל מסעוד את חלק הקינה הנפלאה המתחיל בחרוז (באמצע הקינה על אחרים מגדולי ישראל):

קול נתנו איה שמואל הגביר
אי שערי בינה ואיך טבעו
נלקח מעון קדש וארון נלקחה
אוי אוי ולוחות הברית נצנעו.

ר"ש מסעוד מת ביום (זי"ו)=כ"ג חשון ת"ט=1648.

129. יעקב Jafe מת ע"י טביעה בשנת 1648, ואולי היה אביו של יצחק יפה שנרצח ע"י יהודים בשנת 1624, ע' דיואן סימן רס"ט. וד"ר זנה חושב שיעקב יפה זה הוא שהיה סופר הקהלה בוירונה ואח"כ הלך לפדובה.

העולם ים זועף רב מצלה רחב ידים, מליצה ב„בחינת עולם" לר' ידעיה הפניני, ראשית פרק ה'.

(394) 131

אברהם בן משה ציווידאל

— — — —

טבת הי"ה
עת כי אל רם
ידו הויה
על ראש אברם
היתה ביתו
בית ציווידאל
ושנת מותו
עשיר ודל
לא ינשה
ה"וא ב"ן מ"שה

(395) 132

אסתר שלום

(י' תנועות)

זאת מצבת קבר כלה כלה
גיל גלה יען כי בשנתה
גדל למאד חילה עזבה עולה
אוי כי אס"תר קרקע עולם היתה
אך עם רוב צדקתה ובמעללה
צדה עשתה לשמי מרום עלתה
חצרות צור עולמים עדן סלה
וכמות חכמות נשים בנתה ביתה
נפטרה יום ג' ונקברה ביום ד' י"ג תמוז
הת"ט תנצב"ה.

131. אברהם בן משה ציווידאל, כנראה בנו של הנזכר לעיל בסימן 21. הו"א ב"ן מס"ה=ת"ט. ט"ו טבת=יום ד' ל' לדצמבר 1648.

132. אסתר קרקע עולם היתה, סנהדרין, ע"ד, ע"ב.
וכמות, צחות, מלשון כמו, ומלשון מיתה. תמוז ה' ת"ט=1649.

133 (399)

אורהבואונה אשת יוסף שאקי

– – ⏑ – – – –

זאת מצבת קבורת
אשת חיל גבירה
יונה תמה תמימה
ממשפחה בחירה
צופיה היא בביתה
פנה זיוה ואורה
היתה אל שב ונכבד
יו"סף שא"קי לחברה
קרא לה צור מעונה
ש"עה ש"עה טהו"רה
בואי נוחי בעדן
אצל רחל ושרה

יום ו' חד"ו בתשרי
גופה נפשה בשורה
תחת כנפי שכינה
במקום קדוש צרורה.

134 (397)

נוסח שני למצבת קבר האשה הנ"ל

(ח' תנועות)

אתמול נרי האיר עולם
או"רה ב"ו ה"יתה זיו נוגה

חדש תשרי עת נתעלם
בח"ח נתפשתי כדגה

ישאו קינה עמים כלם
כי ש"קי הוא מלא תוגה

לו ראו משכני שודד
יאמרו איכה ישבה בדד

135 (398)

– – ⏑

כבודה צנועה
זריזה ביראה
וכפה פרושה
לעני ואביון
עטרה לבעלה
ועל כל פנינים
וישבה וראמה
ונפשה ביד אל

בשם טוב ידועה
לבוראה ויוצרה
בתתה פרוסה
ויושר בצרה
גביר הוא ונעלה
יקרה ומכרה
בשכבה בקומה
פקודה צרורה

133—135. הנוסח הנ"ל וגם הסימן הבא וכנראה גם הסימן 135 הם למצבת קבר האשה Orabuono (שעה טהורה) אשת יוסף Sachi. קוד"ש=(תשרי) ת"י=1649. השוה לזה סימן 67; בח"ח נתפשתי כדגה (סימן 134), על לשון הכתוב כדגים שנאחזים במצודה, קהלת ט, יב. בח"ח=חד"ו=י"ח בתשרי.

(400) 136
יוסף שלום

– – – – ⏑ – – – – ⏑ – –
ישיש אשר נסתר בתוך הקרש
קרץ ביום מותו לאשתו נחשב
נחשף ענף צלה וקורת ביתה
ביתה בקולה ניתנה למרום
מרום לך אבי יהי לשבת
שבת וריפוי לב למכאובי יעל
יה על פעליו זיו לנפש יוסף
יוסף ושלום עד בלי ירח
הרי זה בכי יותן על גביר תמים ישיש
ונשוא פנים כהר' יוסף שלום ז"ל אשר
נפטר ביום א' כ"ה למרחשון משנת הת"י
תנצב"ה

(401) 137
הרבנית שמחה די מדינה

– – – – – ⏑ – – – ⏑ – –
אשה אשר תבל ורוב מחמודותיו
היו בעיניה כמו אופל לילה
אכן ביראת אל וקיום מצוותיו
חגרה בעוז מתנה ולא תפיל עצלה
תמצא בעדן אל ואל תוך חצרותיו
שפע מנוחות חן וכבוד סביב לה
ה"ה הרבנית והחסידה מרת שמחה אשת
הגאון המופלא כמהר"ר שמעיה די מדינה
נר"ו נפטרה בכ"ו למרחשון הת"י תנצב"ה

(393) 138
דוד ד' אלמידה

(י' וי"א תנועות)

ימים בהם מלך דוד המלך
ראו עמים כלם מה רב טובו
ימים הלך זה בם תוך עיר ופלך
אך טוב וחסד עמו וסביבו
יום א"ד טבת טוב את כל דל והלך
שק"ט ובשובה ונחת שובו
א"ל–מי"תה לו גם כן כי חי חי ילך
ובשלום ינוח על משכבו

136. יוסף היה כנראה אביו של אברהם שלום הנזכר לעיל בסימן 87 (שמת בשנת 1637). כל שורה מתחילה באותה המלה שבה נחתמת השורה הקודמת ובדרך לנע"ל. חשון הת"י=1649. שבת וכו', חידוד=שבת ריפוי וצער, בבא קמא פה, א. בכי יותן, חידוד, ויקרא יא,לה: וכי יותן מים.

137. קינה נפלאה על מות הגאון ר' שמעיה די מדינה חבר ר' יעקב פראנסיש (ע' מתק שפתים לברודי, דף 91) בהערה שהוא מת ב"נ סיון שנת ת"י (דר"ור). הקינה מתחילה בבית „צורי, מאד צר לי לצירי אין צרי" (ע' „אוצר השירה והפיוט" לישראל דוידזון חלק נ' דף 319 סימן 251). בכ"י נמצאת הערת סואבה בשולי הדף שמכיון שלעיל אחרי שם הרב רשום „נר"ו" הלא עוד היה חי כשמתה אשתו בחשון ת"י, יוצא איפוא שמה שכתב ר' יצחק חיים כהן מהחונים במכתבו לתיאופיל אונגר (אוצר נחמד, שנה ג', דף 145) שר' שמעיה מת ב"נ סיון הת"ח, בטעות יסודו. כ"ו חשון הת"י=יום ב' א' לנובימבר 1649. שמחה=Allegra

138. דוד Almeda (אל־מיתה, רמז לשמו ולהשארות הנפש) מת בשנת בה' טבת 1648 אולי היה קרוב למשפחת פראנקו ד' אלמידה, ע' סימן 109, 110. א"ד טבת=טוב את, לשון נופל על לשון.

(407) 139

רחל אשת יעקב פירו

— — ◡ — — —

על נפש ענומה צורי חמול
כי שבעה ברעות וָאַנְחות

המציא לה רְוָחות חוס נא גמול
בשמחות וגיל על מי מנוחות

ה"ה האשה כבודה וכו' מרת רחל אשת כמ' יעקב פירו יום ב', י"ב תמוז הת"י

(402) 140

רחל אשת אהרן פירו.

(ח' תנועות)

מכל עונש גם להבה
לי צור היה חומות וחיל
חס על נפשי גם לטובה
תזכור אלהים את ר"חל

ה"ה הכבודה וצנועה מרת רחל אשת הנכבד כה"ר אהרן פיר"ו יצ"ו נפטרה יום ג' ר"ח אדר ראשון הת"י תנצב"ה

(91) 141

פיסלה אשת יוסף

פנה זיוה גם הדרה
בצאת נפשה היקרה

פסלה בת רב אביגדור
אשת יוסף בעטרה

תמיד היתה מעטירה
על בעלה הוד והדר

תהא נפשה זו צרורה
בעדן תחת כנפי שרה

(409) 142

ביאנקה ברוך.

◡ — — ◡ — —

בבוא ללבנה זמנה וחבלה
להעלות באור אור לחוסרה ארוכה
אזי בא עלי זאת גזר הפקודה
לאות כי יצו צור תעלה לחבלה
ואורת עדניו לרוחה ערוכה
עדי יום תחודש תהי שם פקודה
מחדש הדשים בחידוש לבנה

ה"ה מרת ביא"נקה אלמנת כה"ר אברהם ברוך זצ"ל ר"ח תמוז הת"י תמ"ך

(410) 143

למרת רחל אשת כמ' דניאל פראנקו יצ"ו

(ח' תנועות)

אור פניך נגדי יהל
אל חי תמיד צל על ראשי
כי אָין לי בל־ תך גואל
הוציאה מ־ מסגר נפשי

(411) 144

למרת שרה אשת כמ' אברהם ישורו אוליוירו יצ"ו

לאשת חיל יושב שמים
נשמתה קבל רצה כעולה
וכי למרום תשא עינים
אליך שרה שמע בקולה.

139—140. יעקב פירו ואהרן (מסימן הבא) היו כנראה אחים ואולי היו בניו של דניאל פירו (סימן 117) שמת בשנת 1644. מי מנוחות, המשקל כאן לקוי.

142. בבוא ללבנה וכו', לפי מדרש רבא בראשית פרשה ו'.

143. הוציאה ממסגר נפשי=חפשי=פראנקו.

D.

145

עשני עני ואביון
לשרה זונתו של יהושע ברוך הלוי נל"ע
י"א, ח' ניסן תקמ"ה לפ"ק (1785)
(רוב הנוסחאות בחלק זה בשמונה תנועות)

א.

נטמנה פה אשה תמה
כי כל ביתה לבוש שנים
ידה תשלח לאביונים
גם ממרחק תביא לחמה

ב.

שבה נפשה אל חופתה
תוך גן עדנת העבריות
ששו אתה צדקניות
עד כי תחיה כתחלתה

146

לזקנה מרת שרה חנה אשת היק"ו (=היקר ונכבד) אברהם מלאך ז"ל
הביטו אל צור הלזה
נמצאת תחתיו אשה תמה
חסד עשתה עם דל רזה
כי ממרחק תביא לחמה
למנוחתה שבה לאל
בצרור חיים לצרור נפשה
בזמן הקיץ כל ישראל
גם היא תקיץ תרים ראשה
נל"ע ג' בשבת ט"ו יום לחדש תמוז שנת אתה תקו"ם לפ"ק תנצב"ה (1786)

147

להישיש יק"ו כהר' שמואל יחיאל דינה ז"ל

א.

— — — ⏑ — — — —
אבן הזאת בלב נשבר
תזעק אויה לכל בשר
כי פה נטמן ופה נקבר
איש תם הולך וגם ישר

ב.

רודף שלום ברוב צדקו
קנה שם טוב לראש פנה
יחיה ישוב בבוא חוקו
יציץ יפרח כשושנה
נל"ע בע"ש עשרה ימים לח' אדר שני שנת אתה תקו"ם לפ"ק (1786)

148

במצ"ק אדוני אבי הישיש ונ"פ (=ונשוא פנים) ירא ה' מרבים כמה"ר רפאל משה חיים יונה ז"ל
הבט וראה עובר ושב
ציון הלז וצעוק מרה
על צדיק זה זקן ושב
רודף מצות אוהב תורה
ויקרב אל מש"ה אל חי
לצרור נפשו בצרור חיי"ם
בן יונ"ה ריח ניחוחי
בוא נא וראה אורחות חיים
נל"ע בששה עשר יום לח' אלול שנת תקמ"ח לפ"ק (1787)

145. עשני אביון, לפי הערת סואבה המחבר הוא הרב אברהם יונה אביון, היה רב בווינציאה משנת 1784–1815. הוא היה מיוצאי ספלטה והיה תלמידו של הרב דוד פארדו בווינציאה. נוסחאות המצבות של אביו ובנו נמצאות במספר 149, 148.

148. המת היה אביו של הרב אברהם יונה (אביון) הנזכר במספר 145.

149

מצ"ק

התלמיד הנעים דניאל חי יונה
כי אני אביו תקנתי בעונותי

אוי לו לאב כי לו נעדר
הבן יקיר ניצוץ אורו
בן שש שנים שמשו נקדר
נופו טמון פה במקורו

חמדת לבי לא אשכחך
כל עוד נפשי אל תוך קרבי
יראת לבך לימוד לקחך
הן הן הגדילו מכאובי

אודה לעד כי דן דיני
הצור תמים אין זולתו
אצלו קרא אל בן בטני
ישים כבוד למנוחתו

נל"ע יום ב' ר"ה עש"ק שנת התקמ"ט (1788)

150

להישיש ונ"פ מנחם קוריאל ז"ל (1785)

א.

בכה תבכה בל תתנחם
עין כל רואה ציון הלז
רחק ממני המנ"חם
עני ורש נכחו עלז

ב.

גם מדותיו אל כל שואל
נודע כי הוא אדם ישר
לכן בזמן קורא"י א"ל אל
יצרור נפשו תוך גן נכשר

ג.

שבה נפלה למנוחתה
יום ט"ו טבת ערב שבת
בשנת תקו"ם לתקופתה
בן פ"ה שנים נָפַש שָבת

151

לזקנה מרת גראציה אלמנת הונ"פ (=הנכבד ונשוא פנים) מנחם קוריאל זלה"ה

אשה תמה נקראת לבוא
בשמי מרום כי טוב סחרה
תוך גן עדן מה רב טובו
עת גופה נח פה בקבורה

זוג ספירים שמש ירח
איש עם אשתו כי פה נצמדו
עודם חיים אורם זורח
ובמותם גם כן לא נפרדו

על רוב צדקה לפני לפנים
תשיש תשמח על כל כבוד
עם שרפי קדש אופנים
שם אשת חן תתמוך כבוד

נל"ע ברביעי בשבת כ"ט לח' שבט שנת התקמ"ט לפ"ק (1789)

149. דניאל היה בנו של הרב אברהם יונה הנ"ל.

150. מנחם הוא כנראה, אביו של ר' אברהם שאדותיו החיד"א רושם ב„ספר מעגל טוב" מסנת תקי"ו, עמוד 56: „והגביר החכ' אברהם די מנחם קוריאל עשה לי כבוד גדול ולא זז מחבבני".

152

מצ"ק

... המובהק ומאיר כ... בוצינא דיהודא עיר וקדיש... מורנו הרב ההכם והענו סוה"ר ע"ה פ"ה (=סיני ועוקר הרים, עמוד הענן, פטיש החזק) כמהר"ר חיים שבתי בכמהר"ר יוסף הכהן זצוק"ל

הבט וראה עובר ושב
כי פה נקבר צדיק תמים
תדמע כל עין בחור ושב
על רב זקן ושבע ימים

אוצר נחמד עניו ירא
שופט דרשן מרבי"ץ תורה
חסיד קדוש גם הוא מורה
רבים השיב לו בגבורה

בצרור חיים יצרור נפשו
תוך גן עדן נפש שבת
כהן עליון הקריב נפשו
תק"ן קרבן אך טו"ב בשבט

נל"ע ביום(י) י"ז (יום) לח' שבט שנת תק"ן לפ"ק תנצב"ה (1790)

153

ליצחק קוריאל תנצב"ה

אפרו של יצחק פה צרור
אוצר נחמד עולה תמה
חסיד קדוש בלתי אשמה
תחת ציון הלז קבור

עודו בחור פתאום נעקר
לצרור בצרור חיים נפשו
לשיג תוך גן עדן קדשו
אורה שמחה ששון ויקר

נל"ע ביום ש"ק י"ד תשרי שנת תק"ן לפ"ק (1790)

154

מצ"ק

היקר ומעולה כה"ר יוסף חיים ישראל זלה"ה

ציון הלז צועק מרה
אל גוף טהור טמון תחתיו
שומר מצוה אוהב תורה
רבו למנות טוב מדותיו

עוד יוס"ף חי אור כי יהל
תוך גן עדן במנת חלקו
בצרור חיי"ם צור ישרא"ל
יצרור נפשו יזרח צדקו

נל"ע י"ג סיון שנת תק"ן לפ"ק תנצב"ה (1790)

155

מצ"ק

הישיש ונ"פ יק"ו כה"ר אברהם יעקב גומיש די סילוה זלה"ה

על אבן זאת איש תם ישר
תשמיש מצוה נשתמש בה
ולשַמש בית אל בו נקשר
בלבב שלם וברוב חיבה
עודנו שם בין אראלם
על משמרתו עבד עולם

נל"ע י"ט יום לח' כסלו מתוק"ה שנת העובד לפ"ק תנצב"ה (1790)

156

לרבקה יונה אשת אברהם שלום מפאדובה

עובר ושב הבט וראה יונ"ה תמה ושמה רבקה
תחת צור זה גופה תלאה נפשה תלין במנת חלקה
בשמי מרום עם רוב טובה תגיל תשמח על צדקתה
יבוא שלום על משכבה עד כי תחיה כתחלתה.

157

מצ"ק

התלמיד הנעים יוסף אברהם מלאך
זלה"ה

יו"סף מכאוב הגל הזה
על מות לבן כי לו הלך
תוך גן עדנו שדי יחזה
אחד היה אבר"ם מלא"ך

עין כל חוזה יוריד דמעה
על כי כשמו כשר היה
קטן בכמות וגדול דעה
פתאום נעדר בחר לו יה

נל"ע ליל יוה"כ שנת הנה נדר"ש לפרק
תנצב"ה (1793)

158

מצ"ק

איש תם וישר ירא אלהים וסר מרע
כה"ר ישראל חי הלוי

האבן זאת היא מצבה
על בחור טוב וקצר ימים
אך נשמתו הנה שבה
לדור במדור צדיק תמים

בא עד קצו בן חי שנים
עולה תמה עד בית קברו
פזר נתן לאביונים
יראת ה' היא אוצרו

ישרא"ל ח"י בשמו נקרא
מבית לוי היה שרשו
אוהב דבק במאור תורה
בצרור חיים יצרור נפשו

159

מצ"ק

אשה יראת ה' מרת רבקה זוגתו של
הישיש יק"ו יצחק ישראל זלה"ה

רבקה יוצאת אל עולמה
במדור נשים צדקניות
שבה נפשה בלתי אשמה
תוך גן עדנה העבריות

תשוב תראה רוממת אל
בשמי מרום כי טוב סחרה
עת בו יקיצו ישראל
אף היא תקום מבית קברה

נלב"ע ביום ב' בשבת ר"ח שבט שנת
תקנ"ד לפ"ק תנצב"ה (1794)

160

מצ"ק

הגביר ישיש יק"ו כה"ר יוסף גריגו זלה"ה

תחתי ישכון איש תם ישר
עושה כל טוב גם סר מרע
הולך תמים עם כל בשר
שומר מצוה לא ידע רע

יוסף מכאוב ערב שבת
יום טוב בשבט בן ס"ג שנים
כי תקנ"ה בו נָפַשׁ שָׁבַת
גם כל ביתו לבוש שנים

יאכל פריו מעץ חיים
תוך גן עדן כי לא נחקר
יצרור נפשו בצרור חיים
אורה שמחה ששון ויקר

נלב"ע בערב שבת קודש י"ז לח' שבט שנת תנק"ה (1795)

161

מצ"ק

אשת חיל מרים שמחה זוגתו של אברהם קלמן ז"ל

מרי"ם שמח"ה מה זו עושה
כי שחה אל מות ביתה
מיהר פתאום לבוא שמשה
שבה נפלה למנוחתה
פנה זיוה בת כ"ט שנים
חמדת נשים אורחות חיים
כי כל ביתה לבוש שנים
יצרור נפשה בצרור חיים

נל"ע בב' בשבת ח' ימים לח' שבט תקנ"ד לפ"ק תנצב"ה (1794)

162

מצ"ק

האשה היקרה מרת שרה אשת מנחם הלוי זלה"ה

עובר בשוק אצל פינה
הבט וראה חכמות נשים
גופתה חדבק בן בטנה
גם נפשם יחד נגשים

אשת חיל ושמה שרה
מזרע קדש מצבתה
תוך גן עדנה תכתיר כתרה
שלום יהיה במנוחתה

נל"ע בא' בשבת כ"ח לחודש אב שנת תקנ"ד לפ"ק תנצב"ה (1794)

163

מצ"ק הבחור רפאל זכריה הלוי זלה"ה

שמעו נא זאת כל העמים
היש כזה בחור וטוב
רמון מלא וכגן רטוב
פועל צדק הולך תמים

עודו בחור פתאום נעקר
לצרור בצרור חיים נפשו
לשיג תוך גן עדן קדשו
אורה שמחה ששון ויקר

נלב"ע בא' בשבת י"ט טבת תקנ"ו לפ"ק תנצב"ה (1796)

164

לאשה המילדת מז"ל ט"וב לשנת יקותיא"ל
הכהן נ"ע

א.

הנה עדה המצבה
אל אשת חן החכמה
הודה פנה אחר שיבה
למנוחתה באדמה

ב.

היא מזל טוב האלמנה
מיקותיא"ל כה"ן עליון
יצרור נפשה אל גן עדנה
עד אור יזרח על הר ציון (1797)

165

מצ"ק

הישיש יק"ו כה"ר עזרה טוב(יה)
קאלימאני זלה"ה

אוי כי פנה היום וכעוף פורח
פתאום בלתי חולי חפשי יצאתי
מתוך שמחה מן עולמי נעקרתי

לשוב אל שורשי שקט גם בוטח
שובי נפשי למנוכיחי אל אל חי
וברחמיו ירצה ריח נחוחי

נל"ע ביום ב' של פסח י"ו ניסן ש' תקנ"ט
לפ"ק תנצב"ה (1799)

166

מצ"ק

אשה יראת ה' מרת רחל לאה זונתו של הק"ו משה עזר יצ"ו

הנה עדה המצבה — למנוחתה שבה לאל
רחל לאה עזר בעלה — בצרור חיים יצרור נפשה
פה תנוח על משכבה — בזמן הקיץ כל ישראל
חמדת נשים בלתי עולה — גם היא תקיץ תרים ראשה

נל"ע בא' בשבת ו' ימים לח' אייר ש' תקס"ג תנצב"ה (1803)

167

מצ"ק

הישיש ונ"פ ירא וסר מרע כמה"ר גד פואה זלה"ה

תחתי שוכן איש תם וישר — כל יום שקוד לדפוס תורה
יראת השם היא אוצרו — נחה בו רוח כל בריה
בלמוד תורה לבו נקשר — תוך גן עדנו ישיר שירה
הוא סם חיים נגד יצרו — נל"ע בה' בש' ד' יום לח' שבט ש' אור"ה
בדבר מצוה זריז היה — ושמח"ה לפ"ק תנצב"ה (1811)

167. גד פואה, ממשפחת המדפיסים הנודעת בוויניציאה ופיסה, והיד"א רושם עליו ב„ספר מענל טוב השלם" עמוד 84: נח (תקל"ו) הלכתי לדפוס בראגדין שמחזיקה סיניור גד ן' שמואל פואה". ובעמוד 86: „נם הנביר גד בכ' שמואל פואה יצ"ו המדפיס היה אהובי הרבה' . . . „ויש לסיניור גד הנזכר הוצאה בכל שבוע ק"ס דוקאטים לשכירות ופועלים".

168

על הבחור אברהם שפורני ז"ל

א.

(יתד ושש תנועות)

ראה איש זה בחור וטוב
תשע עשרה שנים חייו
ביום טובה היה בטוב
ב"לא ע"תו כ"לו ימיו

ב.

ואברהם שב למקומו
להתענג בצרור חיים
עלי כסא בית אולמו
לראש פינת הנצחיים (1805)

169

מצ"ק

האשה היקרה מרת גושטא רחל אשת אביעד הלוי זלה"ה

(י"א תנועות)

אבן הזאת תצעק כי פה נקברה
אשת יראת האל רבת תפארת
עודה בימי בחרותה הלא נעקרה
היא לוית חן ולראש בעלה כותרת

כשמה גושט"א רחל לרוב צדקה
אל כל עני ורש ידה פרשה
ובעת מותה בהם נפשה נדבקה
תוך גן עדנה פריה הנה נדרשה

נע"ל בא' בשבת ששה ימים לח' תמוז
ש' תקס"ו לפ"ק תנצב"ה (1806)

170

מצ"ק

הק"ו כה"ר דוד מורפורגו זלה"ה

(י' תנועות)

עדה המצבה ולעד הגל
על גבר הוקם על תם גם ישר
כי פה גופו טמון קבר מגל
דורש טוב היה הוא עם כל בשר

כי ב"ן שנה הלך למנוחתו
נשאל לשלום י"ה אדר ראשון
עם אל עליון נדבקה נשמתו
מעון אתה תשיג אף גם ששון

דוד משכיל היה בלבב חכמה
דובר שלום יחדיו ידין תמים
נפשו בצרור חיים בלתי אשמה
עד עת ירימו ראש רבים תמים

נלב"ע בב' בשבת ט"ו אדר א' ש' תקס"ו
תנצב"ה (1806)

170. זהו, כנראה, אותו האיש מגרדיסקה שהחיד"א רושם עליו ב„ספר מעגל טוב' עמוד 72: אלול 15 (תקל"ה). הייתי בברית ילד הנולד לסיניור דוד מורפורגו ובסעודה ונזהרתי מבשר'. והשווה לזה מאמרו של ידידי הביבליוגרף החכם יצחק ריבקינד על אליהו מורפורגו בספר הזכרון של פריידוס ז"ל, וויען תר"ץ עמוד קלח–קנט.

171

מצ"ק הילד שלמה בן שלמה סולייני זלה"ה

נפש האב מן עולמו
נילדית עם נפש בן בטנו
כשמו כן הוא ראשית אונו
הן מטתו שלשלמה

ילד נעים הוא בן שנה
מן עולם זה שמשו נקדר
ולאור עולם עליון הדר
כן יתן לידידו שנה

נל"ע ביום שב"ק כ"ו ניסן ש' תקס"ח
לפ"ק (1808)

172

מצ"ק.

הרב הגדול מו"ה מורנו הרב ע"ה פ"ה כמהר"ר אליהו הכהן זצוק"ל

אם רוח אליהו עלה אל רום שמים
גופו קדוש טהור תחתי ישכון לבטח
כהן אל אל עליון ומשרת הוא לנצח
הרביץ תורה הרבה לחמו לחם יומים
יום שש עשרה אל חדש זיו כי שמשו נקדר
בשנת הס"ג ישיג אל תוך גן עדן קדשו
טוב מפעליו לצרור בצרור חיים את נפשו
עד ישוב יראה אורה שמחה ששון ויקר

ל"ע בא' בש' י"ו לחדש אייר ש' ברו"ך ש"ם כבודו לפ"ק תנצב"ה (1808)

173

מצ"ק

הישיש ונ"פ ירא אלהים וסר מרע כה"ר
קולונימוס חיים פירו זלה"ה

הנה עדה המצבה
אל איש תמים כי פה נטמן
שומר מצוה צנצנת מן
שלם מכל מדה טובה

קולונימוס בשמו נקרא
בצרור חיים תוצרר נפשו
עד כי יקיץ ירום ראשו
יתן תודה גם קול זמרה

נל"ע ביום . . . לח' . . . שנת . . . בן פ"ה
שנים זקן ושבע ימים תנצב"ה

174

מצ"ק

הזקן הנכבד שמואל בה"ר יצחק (מולי)
נבאי מחברת ביקור חולים של ק"ק קורפו

איש תם ישר בלתי דמיון
בן פ"ה שנים איכה נעדר
ושמואל חי בשמו ניכר
מולי' ישכון תחת ציון

יראת השם היא אוצרו
גם עד שיבה חומל דלים
נבאי חברת ביקור חולים
ישמח צדיק בא בשכרו

בשגי ניסן שב אל שרשו
אל אל חי צור כל עולמים
ולהתעדן שם במרומים
בשנת נשיר"ה עם נפשו

נל"ע בב' בשבת ב' ימים לח' ניסן ש'
תקס"ה לפ"ק תנצב"ה (1808)

175

מצ"ק

מלכה חנה זוגתו של אלישע מלאך

מלכה שבה אל עולמה
כי קרא לה צור ישראל
היא ממרחק תביא לחמה
נפשה תגיל תוך גן בית אל

כפה אל עני דל ורש
כשמה חנה רבת צדקה
וצרור חיים נפשה תירש
עד כי תחיה עת בוא חוקה

נל"ע בחדש כסלו ש' תק"ע לפ"ק תנצב"ה
(1809)

176

למרת אסתר זוגתו של יעקב חיים ויוואנטי
יצ"ו תנצב"ה

עובר ושב תוריד דמעה
על גל הזה ולמצבה
אסתר קרקע עולם שבה
להיות רימה גם תולעה

בכו בכה אביוני עם
כל עת וזמן על רוב צדקה
אוי כי פתאום נשלם חוקה
הושב כפה, זהב יועם

בצרור חיים יצרור נפשה
כגמול ידה בית אל תמצא
שם תתענג ובכל חפצה
עד עת תקיץ תרים ראשה

נל"ע בה' בשבת ר"ח ניסן ש' זה שע"ר
השמים זלה"ה (1810)

176. משפחת וויוואנטי מקורה במנטובה ומשם התישבה באנקונה. ועל תולדות משפחה זו ראה ספרו האיטלקי של הרב ד"ר חיים רוזנברג מאנקונה על הרב דוד אברהם וויוואנטי. אנקונה 1929.

177

מצ"ק

הישיש יק"ו בהר מתתיה צרפתי

עובר ושב הבט וראה
ציון הלז ושא קינה
אל איש ישר אל חי ירא
פתאום נעקר בן ס"ח שנה

הוא מתתיה בשמו נקרא
צרפתי אף אל עולמו
שם יתענג ישיר שירה
טעמו גם נימוקו עמו

שלש בשבט חלף הלך
בשנת תקע שב אל שורשו
מן המצוות חפשי הלך
לצרור בצרור חיים נפשו
נל"ע ג' ימים לח' שבט שנת זה ה'ש'ע'ר
לה' לפ"ק תנצב"ה (1810)

178

מצ"ק

הבתולה בונ"ה בת קולונימוס דיינא

זיו הבנות אוי כי פנה
אחר בונ"ה לה בית עלמין
כי שם תשב עד קץ ימין
שבת בשתים עשרה שנה

בלתי עון ובלי אשמה
שבה נפשה למנוחתה
בצרור חיים לצרור אותה
כי ממרחק תביא לחמה
דינ"א יתיב תוך גן עדנה
תשוב תפרח כשושנה

נל"ע ט"ו אלול שנה רק טוב לישר"אל
(1811)

179

מצ"ק

בת אחי מלכה חנה נ"ע בפאדווה
(ט" תנועות)

אשה יפה גם שרת טעם
שבה נפשה אל אל ממעל
בימי חרפה נקראת ותעל
נופה בלבד מתה הפעם
יראת השם היא אוצרה
כשמה כן היא מלכה חנה
יונה תמה בת כ"ח שנה
דלים תבכו פה על קברה
עם הצדקניות תלין נפשה
ובעת יחיו מתים תרים ראשה

נל"ע בעיר פאדובה ביום שב"ק כ"ח
לחדש תמוז ש' תקע"א לפ"ק תנצב"ה
(1811)

177. טעמו ונימוקו, נטין ס"ז א. המת היה כנראה חזן וקורא (טעמי המקרא). מן המצוות וכו', לפי המאמר מת פטור מן המצוות.

178. בונ"ה לה בית־עלמין, חידוד על בנין בית המקדש=בית עלמין, סנהדרין צד, א.

180

מצ"ק

איש תם וישר כמ"ר מנחם בכמ"ר ישראל הלוי זלה"ה

(י"א תנועות)
אם לקראתי היום נצבת אתה
הבט וראה כי כמוך הייתי
צדיק הוא ה' כי פיהו מריתי
הנה יום בא כי פה תבא גם אתה

אם מראה זה יהיה נגד עיניך
יראת האל תקנה יומם גם לילה
צדק תרדוף כי הוא נשרף מלמעלה
ובטוב תלין נפשך תוך גן עדנך

המנ"חם אב רחמן מגיני אתה
וצרור בצרור החיים נפשי לנצח
קול בו"לו"י תקשיב גם ארים מצח
בזמן יחיו מתים בלתי עולתה

נל"ע בעש"ק ח"י לחדש תמוז ש' תקע"ג
לפ"ק תנצב"ה (1813)

Register of Names

Abendanan, Abraham, 1648 . No. 126
Aboab, Abraham b. Samuel, 1643 114
——— , David b. Samuel, 1639 91
Abraham . . . . . .
Alfarin, Jacob, 1632 72
Alḥadab, Dolce, 1630 58
——— , Salomo, 1620 38
Almeda, David, 1649 138
Altaras, Samuel, 1621 41
——— , Flora, 1615 30
Amar(u), Jacob, 1643 112
Ambassadoren, Samuel Joel, 1614 28
Ancarno, Izḥak, 1632 70
Annobuono, Jacob b. Salomo, 1630 64
Ashkenazi, Miriam, w. of Izḥak Abraham, 1623 44
Azar, Raḥel Leah, w. of Mose, 1803 165

Baldoz, Benjamin b. Joshua, 1642 111
Besusen, (Yehuda, Baruch and Sol), 1643–44 113
Bianca, w. of Abraham Baruch, 1650 142
Bordolana, Rebecca, 1610 23

Calimani, Diamante, w. of Abraham Simḥa, 1625 47
——, Ezra Tobia, 1799 165
——, Diana, w. of Abraham, 1799 165
——, Ḥanna Hendlen, 1631. 66
——, Miriam Allegra w. of Abraham, 1794 161
——, Rose, w. of Jonathan Simḥa, 1618 36
——, Saul Kalman b. Simḥa, 1609 22
——, Sorlina, 1633 79
——, Sorlina, w. of Simḥa, 1645 122
——, Yeḥiel b. Calonymos, 1633 74
——, Yeḥiel b. Simḥa, 1632. 73
Calonymos, David, 1571 15
Camis, Esther, 1644 ..... *Divan* 78
——, Izḥak, 1645 ..... *ibid.*
Cantarini, Mendla, w. of Samuel, 1640 96
Carob, Daniel, 1622 ..... *Divan* 260
Caravaglio (Carvalho), Samuel Baruch, 1644 120–21
Castelfranco, Asher b. Salomo, 1567 14
Cividal, Abraham b. Mose, 1648. 131
——, Diamante, w. of Mose, 1624 49
——, Joseph, 1640 97
——, Mordecai b. Simson, 1602 ..... 21a
——, Mose, 1609 21
——, Plata, w. of Mose, 1639 94
——, Sara, w. of Abigdor, 1611 25
Cohen, Ahron b. Joseph, 1630... 62
——, Etlen, w. of Joseph, 1630 61
——, Elijah, 1808 172
——, Gedalyah Samuel, 1564 11
——, Ḥayyim b. Joseph, 1630 59
——, Ḥayyim Shabbethai, 1790 152
——, Ḥanna, w. of Naphtali 1618 35
——, Ḥanna, 1630 60
——, Mazaltob, w. of Yekuthiel 1797 164
——, Mendla Ricca, 1644... 124
——, Mordecai b. Joseph, 1630 63
——, Pessla, w. of Jacob, 1623 45
Colombim, *see* Jonah.
Copio, Gabriel, 1586 17
Coronel, Sara, 1633 75
Curiel, Menaḥem, 1785 150
——, Grazia, 1789 151
——, Izḥak, 1789 153
Cuzzi, Abraham, 1555 7

Delmedigo, Mendla Ricca, 1644. 119
Diena, Buona, 1811 178
——, Samuel Yeḥiel, 1786.. 147
——, Beraḳha b. Salomo, 1616 ..... *Divan* 245

Elena, 1556? 9
Esther, 1633 80
Ezra, Raḥel Leah, 1803 166

Fanaroti, Alexander, 1622 *Divan* 259
Ferro, Calonymos Ḥayyim 173
——, Daniel, 1644 117
——, Raḥel, w. of Jacob 1650 139
——, Raḥel, w. of Ahron 1650 140
——, Raphael, 1633 76
Foa, Gad, 1811 167
Franco, Raḥel, w. of Daniel..... 143
Franco d'Almeda, Joseph, 1643.. 110
——, Ḥayyim, 1642 109

Gershon, Kalman b. Mose, 1566. 12
Ghanen, Salomo, 1617..... 34
Ghele, Esther, 1649..... 137
Gomez de Silva, Abraham Jacob, 1790..... 155
Grassini, Calonymos, 1642..... 107
——, Abigdor b. Joseph, 1610..... 25a
Grego Joseph, 1795..... 160

Ḥaber, Mose, 1629..... 56
Ḥabib, Gabriel, 1640..... 100
Ḥai, David, 1788..... 164
Ḥanoch, Rebecca, 1616..... 33

Izḥak min Haleviim, *see* Levi.
Izḥak, b. David, 1538..... 4
Israeli, Izḥak, 1641..... 103
——, Leon, 1631..... 65
——, Joseph Ḥayyim, 1790. 154
——, Rebecca, w. of Izḥak, 1795..... 159

Jafe, Izḥak, 1624 *Divan* 283
——, Jacob, 1648..... 129
——, Yehuda Leon, 1630 .....*Divan* 269
Jonah, Daniel Ḥai, 1788..... 149
——, Raphael Mose Ḥayyim, 1788..... 148
Kaṣab, Menaḥem b. Abraham, 1602..... 24

Levi, Ellina, w. of Joseph, 1641. 102
——, Giusta Raḥel, w. of Aviad, 1806..... 169
——, Israel Ḥai..... 158
——, Izḥak min Haleviim.. 2
——, Izḥak of Soncino, 1612 27
——, Menaḥem b. Israel, 1813..... 180
——, Raphael Zaccaria, 1796..... 163
——, Sara, w. of Menaḥem, 1794..... 162
——, Sara, w. of Levi, 1639. 92
——, Sara, w. of Joshua Baruch, 1785..... 145
——, Mordecai Mose Jochanan, 1645..... 124
——, Mose Shemayah (Segal), 1626..... 51
——, Diamante, his wife, 1641..... *ibid*
——, Shemayah b. Mose, 1643..... 115
Levita, Eliyahu (Baḥur), 1549.. 6
Lombroso, David, 1645....*Divan* 275
Loria, Simon Semlen, 1624.*Divan* 263
Lunel, Samuel, 1633..... 77
Luzzatto, Elisha Izḥak b. Yehuda, 1639..... 95

Mabrek de, David, 1556 (?).... 13
Macchioro, Mose b. Abraham, 1611..... 25
——, Ricca, 1612..... 26
Maestro, Elisha b. David, 1623. 43
Malach (d'Angeli) Joseph Abraham 1793..... 157
——, Malka Ḥanna, w. of Elisha, 1809..... 175
——, Sara Ḥanna, w. of Abraham 1786..... 146
Malca, *see* Reina
Malta da, Deborah, 1626..... 52
Mascheto, Daniel, 1638..... 89
Massod, Samuel, 1648..... 128
Mase, Mose, 1631..... 69
——, Samuel, 1634..... 77
Medina de, Allegra, w. of Shemayah, 1649..... 137
Menaḥem Ahron, Me(n)dlen .....*see* Troleno
Menaḥem b. Samuel, 1617..... 33
Mello, Izḥak Israel, 1642..... 108
Merari, Raphael, 1632....*Divan* 271
Meshulam b. Gershon, 1596.... 20
Morpurgo, David, 1806..... 170
Muli, Samuel b. Izḥak, 1808.... 174
Munis, Abraham, 1644..... 116
——, Esther, w. of Jacob, 1642..... 106

Naḥmias, Buona, 1639..... 93
Navarro, Voeglein, w. of Ahron Gershon, 1628..... 54

Obadia, Jacob b. Samuel, 1630.. 62
———, Izḥak b. Jacob, 164... 180
Olevera, Sara, w. of Abraham Jeshurun..... 144

Papo, Benvenuta, w. of Abraham, 1636..... 85
———, Abraham b. Izḥak.... 123
Parenzo, Gershon, 1631..... 68
Penso, Esther, w. of Raphael... 88
Pessla, w. of Joseph..... 141

Reina (Malka) Ḥanna, 1811.... 179
Roches, Izḥak, 1636..... 84

Sachi, Orabuona, w. of Joseph 1649.....133–135
———, Simantob b. Abraham, 1631..... 67
Sages, Salomo, 1625..... 48
Salomo de Lugo, 1591..... 19
Samuel b. Menaḥem, 1617..... 32
Saralvo, Joshua, 1633..... 78
Saraval, Sara w. of Loeb 1637... 66
———, Zurla.....
Sasso, Izḥak, 1635..... 82
———, Izḥak, 1641..... 104
———, Bella, his wife, 1642... 105
Scaramella, Ḥanna, w. of Abraham, 1626..... *Divan* 266
———, Deborah, w. of David, 1590..... *Divan* 285
Segal *see* Levi.....
Selikman, Izḥak, 1578..... 16
Servi, Jacob and wife Dolcetta, 1640–41.....98–99
———, Mose, 1632..... 71
———, Luna his wife, 1638... 90
Sforne, Abraham, 1805..... 168
Shalit, Sara, w. of Joseph, 1622. 42
Shalom, Abraham, 1637..... 87
———, Esther, 1649..... 133
———, Izḥak b. David, 1538.
———, Joseph, 1649..... 136
———, Rebecca Columbine, w. of Abraham..... 156
Simḥa, Samuel, 1618..... 37
———, Rosa, w. of Jonathan, 1618..... 36
Simon b. Samuel, 1551..... 8
Socile, Ahron, 1640..... 101
Sofer, Elyakim, 1625..... 49
Spera, Elijah, 1629..... 57
———, Raphael and Neḥemia, 1614–15..... 29
———, Samuel, 1621..... 40
———, Ḥanna his wife, 1626.. 50
———, Naphtali, 1645..... 125
———, Tobia, 1635..... 83
Speranza, Gabriel, 1562..... 10
Suleini, Salomo b. Salomo, 1808. 171

Tamari, Joseph Cohen, 1632.... 39
Treviso, Rosa, w. of Simḥa Kalman, 1589..... 18
Troleno, de Medlen Menaḥem Ahron, 1548..... 5
Usiel (Forte), Ora, w. of Baruḳh, 1628..... 53
———, Giuditta, w. of Mose, 1648..... 127

Valensen, Raphael, 1648..... 130
Vital, Mose b. Jonah, 1788..... 162
Vivante, Israel..... 170
———, Esther, w. of Jacob Ḥayyim, 1810..... 176

Yonah, Raphael Mose Ḥayyim, 1788..... 148
Yosvil, Jacob..... 1
———, Izḥak, 1635..... 81
———, Mose, 1624..... 46
———, Salman b. Izḥak, 1617. 31

Zacuto, Raḥel, w. of Jacob, 1629. 55
Zarfati, Matathyah, 1810..... 177

UC SOUTHERN REGIONAL LIBRARY FACILITY
A 000 074 326 0